

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра слов'янської філології

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія.
Спеціалізація Слов'янські мови і література (переклад включно),
перша польська

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Магістр

**ЛІТЕРАТУРНІ АДАПТАЦІЇ І ПЕРЕКЛАДИ В КОНТЕКСТІ
КУЛЬТУРНОГО ВПЛИВУ**

КвРФППмз.023066.01.04.00

Здобувачки ІІ курсу групи ФППмз-23-1. Лесі МАЛИК
підпис, дата

Керівник Оксана РАНЮК
канд. філол. наук, доцент

До захисту допускаю:
Завкафедри слов'янської філології Наталія ТОРЧИНСЬКА
канд. філол. наук, доцент

Хмельницький

2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	гуманітарно-педагогічний
Кафедра	слов'янської філології
Рівень вищої освіти	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська
Освітня програма	освітньо-професійна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри слов'янської філології

(Неля ПОДЛЕВСЬКА)

17 жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

МАЛИК ЛЕСІ БОГДАНІВНІ

1. Тема роботи: «Літературні адаптації і переклади в контексті культурного впливу»,

Затверджена на засіданні кафедри слов'янської філології від 16 червня 2023 року, протокол №12.

2. Термін подання студентом завершеної роботи – грудень 2024 року.

3. Вихідні дані роботи. Не дивлячись на наявність великої кількості наукових установ, які займаються методів здійснення професійного перекладу, продовжується науковий пошук новітніх і альтернативних

методів перекладу текстів в контекстах культурного впливу, що і зумовлює актуальність теми нашого дослідження.

4. Перелік підлеглих розробці питань.

1. Визначити основні підходи до аналізу літературних адаптацій і перекладів у сучасній науковій літературі.

2. Дослідити культурні особливості, які впливають на адаптацію літературних творів у процесі перекладу.

3. Описати методологію адаптації літературних текстів для різних аудиторій.

4. Проаналізувати конкретні приклади трансформації літературних творів у процесі перекладу і адаптації.

5. Визначити вплив літературних перекладів і адаптацій на формування глобального культурного простору.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
	немає		

7. Дата видачі завдання – 17 жовтня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Найменування етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1	Обрання теми дипломної роботи	Вересень 2023 року	
2	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень-жовтень 2023 року	
3	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень-жовтень 2023 року	
4	Написання першого розділу дипломної роботи	Листопад 2023 – січень 2024 року	
5	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації у збірниках наукових праць та участі у конференціях	Жовтень - грудень 2023 року- Жовтень-грудень 2024 року	
6	Написання другого розділу дипломної роботи	Лютий-червень 2024 року	
7	Написання «чорнового» варіанту дипломної роботи	Вересень – листопад 2024 року	
8	Попередній захист дипломної роботи	Листопад 2024 року	
9	Остаточне завершення дипломної роботи	Грудень 2024 року	
10	Подача дипломної роботи на кафедру	Грудень 2024 року	

Студент – Леся МАЛИК

Керівник Оксана РАНЮК

АНОТАЦІЯ

Тема роботи: «Літературні адаптації і переклади в контексті культурного впливу».

Автор – Леся МАЛИК.

Науковий керівник – Оксана РАНИОК.

Обсяг дипломної роботи – 91 сторінка, із них 71 сторінок основного тексту. Робота містить 127 джерел посилання.

Ключові слова: *переклад, літературний переклад, культурний обмін; еквівалентність перекладу, інтерпретація тексту, жанрова трансформація, мовна ідентичність, культурна ідентичність, культурні реалії, екранізація, глобалізація літератури, контекст, культурний контекст, перекладач, адаптації, літературні адаптації.*

Дана кваліфікаційна магістерська робота присвячена дослідженню особливостей пошуку шляхів літературних адаптації і здійснення еквівалентних перекладів текстів в контексті культурного впливу

У магістерській роботі досліджується роль літературних адаптацій і перекладів у процесі культурного обміну між різними націями та епохами. Літературна адаптація й переклад розглядаються як засоби трансформації текстів, що дозволяють не лише передати зміст і стиль оригіналу, а й інтегрувати його в інший культурний контекст. Особлива увага приділяється аналізу, як адаптації та переклади змінюють смисли текстів, збагачують культурну взаємодію, формують нові жанрові тенденції та впливають на розвиток мов.

Магістерська робота складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі висвітлено теоретичні засади дослідження літературних адаптацій і перекладів. Другий розділ присвячено аналізу впливу культурного контексту на процес перекладу та адаптації. У третьому розділі досліджується вплив адаптацій і

перекладів на сучасну культуру, зокрема, через приклади літературних і кінематографічних трансформацій.

Отже, дослідження охоплює такі аспекти, як:

- роль перекладів у збереженні і поширенні культурної спадщини (наприклад, переклади античної літератури в епоху Відродження);
- адаптації текстів для іншої аудиторії, що враховують мовні, історичні та соціальні особливості нової культури (наприклад, адаптація шекспірівських п'єс у кінематографі);
- вплив перекладів на літературні процеси в приймаючій культурі, зокрема створення гібридних жанрів або трансформація естетичних канонів.

У роботі також аналізуються складнощі, які виникають під час перекладу, зокрема питання еквівалентності, збереження авторської інтенції, культурних реалій та ідіоматичності. Окремий розділ присвячений сучасним практикам перекладу й адаптації, які враховують глобалізацію та зростаючу роль мультимедійних форматів (наприклад, екранізації).

Дослідження дозволяє зробити висновок, що літературні адаптації та переклади є не лише механізмами передачі інформації, але й потужними інструментами культурного впливу, які сприяють взаємозбагаченню націй і епох, а також підтримують динамічний розвиток літератури й культури в глобальному контексті.

Метою дослідження є вивчення ролі літературних адаптацій і перекладів у процесі культурного обміну, зокрема їхнього впливу на формування міжкультурного діалогу, трансформацію літературних текстів у нових соціальних і мовних контекстах та розвиток літературного процесу загалом. У дослідженні ставиться завдання визначити, як переклади й адаптації збагачують приймаючі культури, створюють нові жанрові форми, зберігають культурну спадщину та сприяють глобалізації літератури.

Основні **цілі** які ми виокремили є:

1. Розкрити, як літературні адаптації й переклади формують культурний обмін між націями та епохами.

2. Проаналізувати трансформації текстів під час перекладу й адаптації, враховуючи мовні, історичні та соціальні особливості нової аудиторії.

3. Дослідити вплив перекладів на літературні процеси у приймаючих культурах, зокрема їхній внесок у створення гібридних жанрів, естетичних тенденцій та культурних стандартів.

4. Вивчити сучасні практики адаптації та перекладу в контексті глобалізації, медіатизації та мультимедійності.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, який охоплює літературознавчий, культурологічний, соціологічний та мовознавчий аспекти. Основними методами дослідження є:

1. Порівняльний аналіз. Дослідження текстів-оригіналів і їхніх перекладів або адаптацій для виявлення змін у змісті, стилі, структурі та жанрових характеристиках.

2. Інтертекстуальний аналіз. Визначення культурних, історичних і жанрових зв'язків між текстами та їхніх адаптаціями.

3. Соціокультурний метод. Аналіз впливу соціально-політичних, культурних і мовних контекстів на процес перекладу й адаптації.

4. Статистичний метод. Використання даних про поширення перекладів і адаптацій, їхній вплив на читацьку аудиторію та глобальний літературний ринок.

5. Кейс-стаді (case study). Глибокий аналіз конкретних прикладів літературних перекладів і адаптацій, таких як переклади Шекспіра польською мовою або адаптація романів Джейн Остін у кінематографі.

Джерельна база наукового дослідження

1. Літературні тексти

- Оригінальні твори, що стали об'єктом перекладу чи адаптації (наприклад, твори Шекспіра, Данте).

- Переклади цих творів різними мовами та в різних епохах.

2. Критичні й теоретичні праці

- Наукові роботи, присвячені теорії перекладу (Юджин Найда, Умберто Еко, Лоуренс Венуті).

- Праці з теорії адаптації (Лінда Хатчон, Джулі Сандерс).
- Дослідження, що аналізують глобалізацію літератури та міжкультурний діалог.

3. Історичні й культурологічні джерела.

- Дані про історичний контекст створення перекладів та адаптацій.
- Аналітичні матеріали про вплив соціально-політичних змін на літературний процес.

4. Сучасні медійні адаптації

- Екранізації літературних творів, їхній вплив на культуру та сприйняття аудиторії.
- Дослідження взаємодії між літературою та новими медіа.

Зазначимо і важливість та необхідність продовження дослідження в майбутньому даної теми і напрямку. Дослідження ролі літературних адаптацій і перекладів залишається актуальним з огляду на динамічні зміни у світовій культурі. Глобалізація, розвиток цифрових технологій і мультикультурність створюють нові виклики й можливості для перекладацької й адаптаційної діяльності.

1. Зміни в сучасних практиках перекладу. Зростання впливу машинного перекладу (Google Translate, ChatGPT) потребує переосмислення ролі перекладача як культурного медіатора.

2. Проблеми культурної ідентичності. У глобалізованому світі зростає потреба у перекладах, які зберігають унікальність оригіналу й водночас інтегрують його у світовий літературний процес.

3. Дослідження мультимедійних адаптацій. З розвитком технологій важливо дослідити, як літературні твори адаптуються до нових форматів, таких як інтерактивні платформи, VR-література чи адаптації для кіно і серіалів.

4. Актуалізація теми для освіти. Вивчення перекладів і адаптацій є важливим компонентом освітнього процесу, оскільки допомагає студентам розуміти інші культури та оволодівати критичними навичками аналізу

текстів.

Таким чином, подальше дослідження теми сприятиме поглибленню знань про літературний процес здійснення перекладу у глобальному контексті, допоможе зберегти культурну різноманітність, еквівалентність перекладів текстів і допоможе створити нові підходи до адаптації текстів у сучасному світі перекладознавства.

При підготовці дослідження були використані доступні джерела та література українською, англійською, німецькою та польською мовами, різні за своєю цілеспрямованістю, науковою цінністю, методами дослідження, висновками і рекомендаціями. Велика кількість наукових та літературних джерел дала змогу провести аналіз матеріалів для ретельного дослідження поставленої проблематики.

Автор _____

_____ Леся МАЛІК

ЗМІСТ

Вступ.....	11
1. Теоретичні засади дослідження літературних адаптацій і перекладів.....	16
1.1. Літературна адаптація: поняття, особливості, класифікація.....	16
1.2. Теорія перекладу: основні підходи та моделі.....	21
1.3. Роль перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу.....	24
2. Культурний вплив і трансформація літературних творів у процесі адаптацій і перекладів.....	30
2.1. Культурні особливості, що впливають на переклад літературних творів.....	30
2.2. Адаптація як спосіб відображення національного менталітету.....	33
2.3. Приклади трансформацій літературних творів у різних культурних контекстах.....	37
2. Аналіз впливу літературних перекладів та адаптацій на сучасну культуру.....	43
3.1. Літературні переклади як інструмент популяризації культурної спадщини.....	43
3.2. Вплив кінематографічних адаптацій на сприйняття оригінальних творів.....	48
3.3. Взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях.....	53
3.4. Культурна ідентичність і глобальна популяризація через літературні адаптації.....	65
Висновки.....	75
Перелік джерел посилання.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Адаптація літературних творів та їх переклад є ключовими аспектами міжкультурної комунікації, які впливають на формування глобального культурного простору. У сучасному світі, де культурна взаємодія набуває глобального масштабу, літературні переклади та адаптації відіграють важливу роль у поширенні ідей, цінностей і традицій різних народів.

Особливу роль відіграє процес адаптації, оскільки він дозволяє літературним творам не лише досягати нових аудиторій, а й інтегруватися у різні культурні контексти. Це явище охоплює не лише переклад мовою, але й адаптацію ідей, сюжетів та символів відповідно до культурних реалій іншого суспільства. Така інтеграція нерідко супроводжується трансформацією оригінального тексту, що може як збагатити, так і змінити його сприйняття.

Значення перекладів та адаптацій у міжкультурному контексті значно зросло в епоху глобалізації, коли культурні межі стають дедалі прозорішими. Водночас, питання збереження культурної автентичності, уникнення спрощення чи викривлення текстів викликають дедалі більший науковий інтерес.

Дослідження теми літературних перекладів і адаптацій є актуальним також у зв'язку зі зростаючим впливом нових медіа, які стають платформами для поширення літературних творів у формах, адаптованих до сучасних реалій. Вивчення цих процесів дозволяє не лише краще зрозуміти роль літератури у формуванні культурної ідентичності, але й аналізувати, як глобалізація впливає на її трансформацію.

Об'єктом дослідження є літературні твори, які зазнали адаптації або перекладу в іншому культурному контексті.

Предметом дослідження є методи і підходи до адаптації та перекладу літературних текстів, а також їхній вплив на сприйняття культури іншими народами.

Мета кваліфікаційної роботи – Метою роботи є дослідження процесів літературних адаптацій і перекладів у контексті культурного впливу, а також їхньої ролі у формуванні міжкультурного діалогу.

Для досягнення мети роботи передбачено виконання таких **завдань**:

1. Визначити основні підходи до аналізу літературних адаптацій і перекладів у сучасній науковій літературі.
2. Дослідити культурні особливості, які впливають на адаптацію літературних творів у процесі перекладу.
3. Описати методологію адаптації літературних текстів для різних аудиторій.
4. Проаналізувати конкретні приклади трансформації літературних творів у процесі перекладу і адаптації.
5. Визначити вплив літературних перекладів і адаптацій на формування глобального культурного простору.

Методологія і методи дослідження. У процесі дослідження використано комплексний підхід, що поєднує:

- Порівняльно-історичний метод, який дозволяє аналізувати зміну сприйняття літературних творів у різних культурних контекстах.
- Метод контент-аналізу для оцінки трансформацій текстів у процесі перекладу.
- Соціокультурний підхід, який акцентує увагу на взаємодії між літературою та культурою.
- Критичний аналіз, спрямований на оцінку адаптаційних рішень і їхнього впливу на автентичність тексту.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань у магістерській роботі використано кілька загальнонаукових методів дослідження, а саме: емпіричний, аналітичний, теоретичний, описовий, компонентний аналіз, класифікацію та узагальнення. Для лінгвістичного аналізу використовувалися описовий, порівняльний, контекстуальний та структурно-семантичний методи.

Теоретично-методологічні засади дипломної магістерської роботи ґрунтуються на загальних принципах логіки, історизму, об'єктивності, які передбачають науково-критичне використання різноманітних джерел для опису і аналізу подій та явищ. Жоден із принципів не може претендувати на роль єдиного способу опрацювання такого комплексного феномену, як особливості впливу контексту на створення та структуру тексту перекладу, зокрема – технічного тексту, однак у своїй сукупності вони дозволяють зробити необхідний аналіз

Матеріалом дослідження послужили роботи вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі філології, лінгвістики тексту і перекладознавства. Також збірки романтичних творів, оповідань, проз, поезій і віршів і інших науково-публіцистичних творів.

Джерельну базу становлять науково-публіцистичні твори, оповідання, прози, повісті романи і інші твори. та наукові праці в царині літературознавства, культурознавства і перекладознавства відомих українських та зарубіжних науковців, перекладознавців, освітян і дослідників.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі процесів адаптації та перекладу літературних творів у контексті їхнього культурного впливу. У роботі здійснено спробу систематизувати методи адаптації літератури для міжкультурного середовища, а також виявити чинники, що впливають на збереження чи трансформацію культурних кодів у процесі адаптації.

Практичне значення роботи. Результати роботи можуть бути корисними для фахівців у галузі літературознавства, перекладознавства, культурології та медіазнавства. Вони можуть застосовуватися у практичній діяльності перекладачів, авторів адаптацій, редакторів та видавців.

Зокрема, робота пропонує підходи до збереження автентичності тексту при адаптації до іншого культурного середовища, що є актуальним для літератури, кіно, театру та цифрових медіа.

Структура роботи. Магістерська робота складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі висвітлено теоретичні засади дослідження літературних адаптацій і перекладів. Другий розділ присвячено аналізу впливу культурного контексту на процес перекладу та адаптації. У третьому розділі досліджується вплив адаптацій і перекладів на сучасну культуру, зокрема, через приклади літературних і кінематографічних трансформацій.

Теоретичне значення полягає у можливості використання отриманих результатів у подальших дослідженнях специфіки перекладу науково-публіцистичних творів і можливості подальшого дослідження та вивчення.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її дослідження і висновки дають можливість краще зрозуміти процес перекладу художніх і науково-публіцистичних творів і можуть бути використані для подальшого аналізу та досліджень цієї проблематики.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується наукова актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження, методи вирішення поставлених завдань, визначення наукової новизни роботи, теоретичне і практичне значення кваліфікаційної роботи.

Магістерська робота загальним обсягом 91 сторінок, з них – 71 сторінок основного тексту. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 127 позицій. На початку роботи вміщено анотацію і її зміст. У першому розділі «Теоретичні засади дослідження літературних адаптацій і перекладів» розглянуто саме літературні адаптації, їх поняття, особливості та моделі, теорію перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу, і роль перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу. У другому розділі «Культурний вплив і трансформація літературних творів у процесі адаптацій і перекладів» йдеться про культурні особливості, що впливають на переклад

літературних творів, про адаптацію як спосіб відображення національного менталітету і наведені приклади трансформацій літературних творів у різних культурних контекстах. Третій розділ «Аналіз впливу літературних перекладів та адаптацій на сучасну культуру» присвячений дослідженню специфіки літературних перекладів як інструменту популяризації культурної спадщини, впливу кінематографічних адаптацій на сприйняття оригінальних творів, визначена взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях, а також визначена культурна ідентичність і глобальна популяризація через літературні адаптації

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ АДАПТАЦІЙ І ПЕРЕКЛАДІВ

1.1 Літературна адаптація: поняття, особливості, класифікація

Літературна адаптація є ключовим явищем у сучасній культурі, пов'язаним із трансформацією художніх текстів у нові медіа та жанри. Це процес, який поєднує літературу з іншими формами мистецтва, створюючи нові інтерпретації й унікальні варіанти відомих творів. У даному розділі ми розглянемо поняття літературної адаптації, її специфіку, основні типи, а також значення для сучасної літературознавчої науки та культури загалом [13, ст. 67-80].

Досліджуючи наше завдання кваліфікаційної роботи ми можемо стверджувати, що в наш час людина, яка працює з текстом, навіть якщо вона є професіоналом в сфері мовознавства і відмінно володіє іноземною мовою, при роботі над текстом, і перекладаючи його, автор перекладу не завжди може вловити всі літературні особливості і мотиви тексту та відкоригувати в ньому стилістичні нерівності. У більшості випадків, ми вважаємо, це не є необхідним, але буває так, що текст потребує поглибленого вивчення і змістовного виправлення. Тоді вже коригуватися може зміст поданої інформації, стиль подачі або й форма викладу.

Здійснюючи переклад, а найчастіше це тексти, перекладачі стараються в своїй праці, адаптовувати перекладацький матеріал так, щоб вихідний матеріал став більш зрозумілим і легким для читача. Наведемо приклад, - це може бути адаптація навчальних, літературних або науково-популярних матеріалів, текстів і ін., призначених для літніх і навіть дитячої аудиторії. У цьому випадку завданням перекладача буде спростити використовувану спеціальну чи специфічну термінологію і підібрати більш легкі мовні конструкції. Тому доцільно текстів може застосовувати лінгвоетнічну адаптацію. Такий вид обробки інформації надзвичайно необхідний тоді, коли

потрібно вміло адаптувати текст для кращого розуміння і сприймання читачами, що живуть в іншому культурному і саме в мовному середовищі. Ця форма обробки тексту зазвичай потрібна для перекладу літературних, художніх творів або наукових чи публіцистичних матеріалів, оскільки в них використовуються специфічні терміни, порівняння або приклади, які потребують додаткових чи навіть точних роз'яснень. Трапляється, що перекладач змушений замінювати точкові чи сюжетні фрагменти тексту на більш зрозумілі та доречні для мешканців іншої країни. Нерідко це призводить до того, що під час такої лінгво-етнічної адаптації обсяг тексту значно збільшується, що є небажаним. Це відбувається в результаті додавання пояснень, коментарів чи посилань на джерела щодо чужих культурних і мовних явищ. В перекладознавстві якісно виконати комплекс робіт по лінгвоетнічній адаптації текстів може далеко не кожен перекладач. Для здійснення таких перетворень в перекладач необхідно залучати перекладачів, які відмінно орієнтуються в літературі, культурі, традиціях, освіті і науці того регіону, для якого готується перекладацький матеріал, і вміють підібрати еквівалентний аналог, який буде максимально відповідати за змістом [15, ст. 82-95].

Стилістична адаптація і літературний текст оригіналу, і його переклад можуть бути не ідеальними. Якщо мова йде про ділову кореспонденцію, літературні чи публіцистичні твори, керівництво з експлуатації техніки, тексти наукові, технічні і інші, дуже часто, та й в цілому ці матеріали потребують додаткової до обробки і спеціальної обробки. Тому основним завданням перекладачів буде адаптовувати текст в залежності від його призначення: переформулювати занадто офіційні або, навпаки, розмовні, обороти, скорочувати громіздкі лінгвістичні конструкції, збільшує логічність і послідовність викладу. В результаті адаптації тексту він переклад зазнає значних змін в порівнянні з початковим перекладом, але стане більш комфортним для читання і сприйняття [23].

Слово «адаптація» походить від лат. *adaptation*, від *adapto* –

приспосовую, це процес пристосування об'єкту (адаптаціогенез); стан пристосованості об'єкту до (результат адаптаціогенезу). Іншим трактуванням є - дія, спрямована на об'єкт з метою його пристосування до визначених вимог, пристосування об'єкта до використання в конкретних умовах [26].

Літературна адаптація – це вмілий процес трансформації літературного тексту для створення нового твору в іншому середовищі, от наприклад, кіно, театру, музики, коміксів, цифрових форматів або визначеному суспільстві в цілому [50, ст. 88-101].

Як визначає Лінда Хатчон, адаптація – це «повторне використання історичних, літературних освітянських і ін., які вже існувала, у нових контекстах». Адаптація може передбачати не тільки формальну зміну текстів, а й глибоку переосмисленість стилю, змісту, або ідейного відтворення оригіналу.

Адаптацією тексту можемо вважати спрощення тексту літературного твору для того, щоб непідготовлений

Адаптація тексту – спрощення тексту літературного твору для того, щоб будь який читач чи навіть літературний критик міг легше сприймати та розуміти його зміст[1]. Техніка редагування текстів завжди пов'язане із наближенням авторського оригіналу до інформаційних запитів цільової аудиторії [69, ст. 78-81].

Адаптацію літературного тексту, звичайно, використовують у таких випадках:

а) скорочення складних для розуміння текстів класичної літератури для юнацької і дитячої аудиторії (наприклад, вилучення жорстоких і непристойних сцен із збірника казок *«Тисяча й одна ніч»*; прозові варіанти *«Іліади»* та *«Одіссеї»* Гомера, що їх переказали К. Головацька та М. Кун);

б) спрощення мови текстів у виданнях для осіб, які тільки вивчають іноземні мови [27, ст. 252].

Отже, слово «адаптація» - це спрощення тексту літературного твору, пристосування його для сприйняття юнаками, дітьми або

малопідготовленими читачами [1]. Адаптація повинна широко застосовуватися при вивченні іноземних мов. Адаптація творів літературної і художньої тематики вимагає від перекладачів збереження стилю письменника, оснащення елементів, що не піддаються адаптуванню, необхідними поясненнями. Прикладом такої адаптації є оповідання Марії Пригари за мотивами українських народних дум «*Козак Голота*», перекази Гомерових «*Іліади*», «*Одісеї*», здійснені Катериною Гловацькою і ін.

Назвемо основні характеристики адаптації [50]:

1. Міжмедіальний характер: перенесення ідеї з літературної форми в інші медіа.
2. Інтерпретативність: адаптація є певною формою інтерпретації, що додає авторський погляд на першоджерело.
3. Збереження ядра твору: незважаючи на модифікації, адаптація прагне зберегти основні ідеї, сюжет або емоційний посил оригіналу.

Літературна адаптація залежить ще й від низки факторів, серед яких:

1. Тип літературного тексту. Різні жанри (роман, п'єса, поезія) мають свої особливості адаптації. Наприклад, роман часто потребує значного скорочення для кіноадаптації, тоді як п'єса може бути адаптована з мінімальними змінами.
2. Культурний контекст. Адаптація має враховувати особливості культурного середовища, для якого вона створюється. Це важливо для глобалізації літературних творів.
3. Медіа-специфічність. Кожен медіум вимагає певної стилістичної та технічної трансформації. Наприклад, кіноадаптація додає візуальні та звукові аспекти, які відсутні у літературному тексті [90].

Особливості адаптації можуть бути розглянуті через призму взаємодії між «джерелом» (літературним текстом) і «цільовим твором» (кінопродуктом, виставою тощо) [2, ст. 3-4].

Приведемо класифікацію літературних адаптацій [50,ст. 82-102]

1. За ступенем відповідності оригіналу:

- Пряма адаптація: збереження сюжету та героїв із мінімальними змінами (наприклад, «*Війна і мир*» режисера Сергія Бондарчука).

- Вільна адаптація: значна зміна сюжету, додавання нових елементів або ідей (наприклад, «*Гамлет*» у контексті фільму База Лурмана).

- Трансформаційна адаптація: повне переосмислення твору у новому контексті (наприклад, «*Десять заповідей*» у науково-фантастичному фільмі).

2. За типом медіа:

- Кіноадаптація: найбільш поширена форма, наприклад, адаптація романів Джейн Остін [64].

- Театральна адаптація: класичні п'єси Шекспіра, адаптовані для сучасного театру.

- Музична адаптація: перетворення тексту у музичну форму, наприклад, мюзикли.

- Адаптація у відеоігри: нова форма трансформації текстів у інтерактивне середовище [71, ст. 193-197].

3. За метою адаптації:

- Комерційна: створена для широкої аудиторії з акцентом на розваги.

- Освітня: використовується як інструмент для популяризації літератури серед різних вікових груп.

- Культурна: збереження та інтерпретація національної спадщини [72].

Значення літературної адаптації є дуже важливим. Літературна адаптація не лише розширює аудиторію оригінального твору, але й сприяє збереженню культурної спадщини. Вона створює нові способи інтерпретації, що часто роблять текст більш доступним для сучасного сприйняття. Зокрема, кіноадаптації, як наприклад «*Тихий Дон*» чи «*Знедолені*», є прикладами глобалізації літературних текстів [13, ст. 67-80].

Сучасна цифрова епоха також відкриває нові можливості для адаптації. Наприклад, інтерактивні книги або серіали, створені за мотивами літературних творів, дають змогу глибше зануритися у сюжет завдяки технологіям доповненої реальності.

Літературна адаптація є багатогранним явищем, яке поєднує літературу з іншими формами мистецтва. Вона слугує містком між класичними текстами й сучасною культурою, забезпечуючи їхнє довголіття та релевантність. Розуміння механізмів адаптації є важливим не лише для літературознавців, а й для митців, які працюють у різних медіа [23, ст. 331].

Для подальшого вивчення літературної адаптації рекомендується звертатися до праць Лінди Хатчон, Дудлі Ендрю та Юрія Лотмана.

1.2. Теорія перекладу: основні підходи та моделі

Теорія перекладу як галузь мовознавства досліджує процес передачі змісту з однієї мови на іншу, аналізуючи різноманітні підходи, моделі та методики. У сучасному світі переклад стає невід'ємною частиною міжкультурної комунікації, яка потребує не лише знань мов, але й розуміння культурних, соціальних і контекстуальних особливостей. Цей розділ присвячений огляду основних підходів до перекладу, їхньому розвитку та характеристиці сучасних моделей [65].

У теорії перекладу існує кілька основних фундаментальних підходів, які стали основою для сучасного розвитку моделей і практик.

- Лінгвістичний підхід, заснований на принципах мовознавства, розглядає переклад як процес перенесення лексичних, граматичних і стилістичних одиниць з однієї мови на іншу. Його основоположники – Роман Якобсон і Юджин Найда [69, ст. 78-81].

Рівні еквівалентності (Юджин Найда). Найда запропонував концепцію формальної та динамічної еквівалентності:

- Формальна еквівалентність забезпечує точне відтворення мовних структур оригіналу.

- Динамічна еквівалентність спрямована на передачу змісту й ефекту, який заважає сприйняттю тексту носіями мови перекладу.

Комунікативний підхід. Комунікативний підхід зосереджується на передачі основного змісту і прагматичної функції тексту. Головна мета – забезпечення зрозумілості для цільової аудиторії [18, ст. 14-27].

- Прихильники цього підходу вважають, що переклад не повинен лише передавати інформацію, але й виводить у читач подібні емоції та асоціації, як і оригінальний текст.

- Застосовується при перекладі текстів художньої літератури, реклами та інших жанрів, орієнтованих на емоційний вплив.

Культурологічний підхід базується на ідеї, що мова нерозривно пов'язана з культурою [72]. Цей підхід акцентує увагу на важливості передачі культурних реалій, зокрема:

- Ідіоми та фразеологізми.
- Локальні реалії (звичаї, традиції, суспільні явища).
- Стилiстичні особливості тексту.

Антуан Берман і Лоуренс Венуті вважають, що культурний контекст необхідно зберегти, навіть якщо це включає розуміння тексту для носіїв іншої мови. Вони розробили концепцію «відчуження» та «пристосування» тексту до цільової культури.

Функціональний підхід (розроблений Гансом Фермеєром у рамках скопос-теорії) передбачає, що переклад має відповідати меті, яку поставити перед собою перекладач. Увага зосереджується на тому, для чого створити текст у перекладі, а не на формальному збереженні структури оригіналу.

І тут ми можемо виділити такі основні моделі перекладу:

Модель Якобсона. Роман Якобсон виділив три типи перекладу:

1. Внутрішньомовний переклад – перефразування в межах деяких мов.
2. Міжмовний переклад – трансформація тексту з однієї мови в іншу.
3. Міжсеміотичний переклад – передача змісту з однієї знакової системи в іншу (наприклад, із тексту в зображенні).

Ця модель є базовою для розуміння процесів перекладу, особливо в контексті різних семіотичних систем [102].

Модель Найди і Тейбера. Юджин Найда і Чарльз Тейбер запропонували триетапну модель перекладу:

1. Аналіз тексту оригіналу (граматична, лексична, семантична структури).

2. Передача сенсу з однієї мови на іншу.

3. Реконструкція тексту відповідно до норм і правил мови перекладу.

Ця модель зосереджена на забезпеченні еквівалентності між текстами.

Модель Вінера і Дарбельне.

Жан-Поль Віней і Жан Дарбельне розробили типологію перекладацьких технік, яка включає два основних підходи:

1. Прямий переклад:

- Запозичення (запозичення).

- Калька.

- Дослівний переклад.

2. Непрямий переклад :

- Модуляція (зміна перспективи).

- Транспозиція (зміна частин мови).

- Еквівалентність і адаптація.

Сучасні тенденції і перспективами є машинний переклад. З розвитком технологій і штучного інтелекту автоматизовані системи перекладу (Google Translate, DeepL) стають все більш точними [89, ст. 94-107]. Проте вони зіштовхуються з труднощами у:

- Передачі емоційних та стилістичних нюансів.

- Перекладі культурно специфічних елементів.

Інтегративні моделі. Сучасні дослідження перекладу частіше акцентують на інтеграції різних підходів, щоб забезпечити максимальну точність і відповідність перекладу, наприклад:

- Поєднання функціонального та культурологічного підходів для локалізації текстів.

- Використання машинного перекладу разом із редагуванням людиною.

Теорія перекладу охоплює широкий спектр підходів і моделей, які розглядати переклад як міждисциплінарний процес. Залежно від цілей і жанру тексту перекладач має вибрати найбільш відповідний підхід, враховуючи мовні, культурні та прагматичні особливості [87]. Сучасні моделі все частіше інтегрують технології та міждисциплінарні підходи, що робить переклад більш ефективним і точним.

1.3. Роль перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу

У сучасному глобалізованому світі міжкультурний діалог відіграє важливу роль у забезпеченні взаєморозуміння, взаємодії та співпраці між різними культурами. Переклад і адаптація є ключовими інструментами, які сприяють цьому діалогу, забезпечуючи доступ до літератури, інформації, мистецтва та знань різних народів. Перекладачі стають мостами та взаємодією, які з'єднують різні культурні спільноти, долаючи мовні, культурні та соціальні бар'єри в міжмовній комунікації.

Роль перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу є суттєвим. Міжкультурний діалог є ключовим елементом сучасного глобалізованого світу, що сприяє налагодженню взаєморозуміння, співпраці та інтеграції між різними народами. У цьому процесі переклад та адаптація відіграють фундаментальну роль, оскільки забезпечують доступ до культурного, літературного, наукового та технічного спадку різних цивілізацій. Завдяки перекладу та адаптації можна долати мовні, соціальні та культурні бар'єри, зберігаючи водночас унікальні особливості кожної культури.

В цьому розділі ми досліджуємо багатовимірну роль перекладу та адаптацій у формуванні міжкультурного діалогу, аналізуються їхні принципи, виклики й можливості у різних контекстах [5, ст. 4-20].

Переклад є основою міжкультурного діалогу. Також вважаємо переклад і засобом міжмовного спілкування.

Переклад є ключовим процесом у міжмовному спілкуванні, оскільки він дозволяє передавати інформацію з однієї мови на іншу. Проте його значення виходить за межі лінгвістики [97, ст. 118-126]:

- Збереження змісту: Переклад забезпечує доступ до ідей і цінностей, збережених у текстах.

- Передача емоцій і сенсів: Літературні переклади, зокрема, допомагають читачам зрозуміти культурні коди іншої культури.

- Доступ до знань: Наукові й технічні переклади сприяють поширенню інновацій і розвитку різних сфер науки у глобальному масштабі.

Переклад є також механізмом міжкультурного діалогу [99].

І тут виділимо такі важливі аспекти:

1. Лінгвістичний аспект. Переклад, як форма міжмовної комунікації, забезпечує передачу змісту тексту з однієї мови на іншу, враховуючи граматичні, семантичні й стилістичні особливості. Його основна мета – створити текст, який є зрозумілим і прийнятним для носіїв іншої культури.

- Еквівалентність як основа перекладу:

- Формальна еквівалентність зосереджується на точному збереженні мовних структур.

- Динамічна еквівалентність орієнтована на адаптацію тексту до культурних та емоційних особливостей цільової аудиторії.

2. Культурологічний аспект. Переклад є не лише мовним, а й культурним процесом, оскільки кожна мова відображає специфічні світоглядні, історичні та соціальні аспекти. При цьому важливо враховувати:

- Культурні реалії: Наприклад, традиції, звичаї, унікальні терміни.

- Контекстуальність: У деяких випадках значення слова чи фрази визначається виключно в контексті культури.

3. Соціальний аспект. Переклад сприяє поширенню знань, створюючи умови для розвитку міжнародної співпраці, особливо у сферах освіти, науки,

політики та бізнесу [92, ст.116-121].

Тепер пояснимо головну роль еквівалентності у формуванні діалогу.

Еквівалентність є одним із ключових аспектів перекладу [4, ст. 122-126]. Юджин Найда виділяє два основних види еквівалентності:

- Формальна еквівалентність: Точне відтворення форми й структури оригінального тексту.

- Динамічна еквівалентність: Передача змісту й емоційного ефекту, спрямована на створення оригінальності тексту.

У міжкультурному діалозі динамічна еквівалентність відіграє важливу роль, оскільки вона дозволяє адаптувати і сам переклад, який містить:

- Культурні реалії: Наприклад, переклад ідіом, прислів'їв чи інших культурно специфічних елементів.

- Різниця в цінностях: Непорозуміння може виникнути, якщо культури мають різні погляди на певні теми (наприклад, релігія, етика).

- Контекстуальність: Роль контексту в розумінні тексту значно варіюється залежно від культури.

Адаптація як інструмент дії в перекладі творів художніх, реклами, кіно, театр, дитяча література [13, ст. 67-80].

Адаптація як інструмент культурного пристосування. Адаптація є процесом пристосування тексту до потреб, норм і очікувань цільової аудиторії, з урахуванням її культурних, соціальних та мовних особливостей. Вона часто застосовується у випадках, коли прямий переклад не здатен забезпечити адекватне сприйняття тексту [1].

Зазначимо такі форми адаптації

- Культурна адаптація. Приклад: заміна культурно специфічних понять на ті, що є зрозумілими для цільової аудиторії (заміна назв свят, страв, імен).

- Стилiстична адаптація. Пристосування стилю тексту до мовних норм і традицій мови перекладу. Пристосування стилю тексту до жанрових і мовних норм цільової мови.

- Прагматична адаптація. Внесення змін до тексту для досягнення

комунікативної мети (наприклад, спрощення для дитячої аудиторії, глядачів різних сфер суспільства).

Адаптація в глобалізованому сучасному світі. Сучасні тенденції, зокрема зростання популярності мультимедійного контенту та цифрових технологій, сприяють розвитку адаптації як елементу локалізації. Локалізація дозволяє пристосувати продукти (програмне забезпечення, відеоігри, рекламу) до різних ринків, що є критичним для міжнародного успіху.

Адаптація та локалізація в цифрову епоху. З розвитком технологій роль адаптації зросла, особливо у сфері локалізації програмного забезпечення, відеоігор і мультимедійного контенту. Локалізація враховує не лише мовні, а й технічні та культурні особливості, що є важливим для глобальних компаній.

Переклад і адаптація як чинники культурного взаємозбагачення. Літературний переклад відіграє важливу роль у формуванні міжкультурного діалогу, надаючи доступ до творів, які відображають цінності, історію та світогляд іншої культури [23]. Наприклад:

- Переклад класичних творів (Шекспір, Гете, Достоевський) збагачує національну літературу.

Сучасна література дозволяє зрозуміти актуальні проблеми й тенденції інших народів.

Переклад і адаптація кінематографії й театральних сценаріїв сприяють популяризації культури в глобальному масштабі. Наприклад, дублювання або субтитрування фільмів дозволяє глядачам по всьому світу знайомитися з культурними продуктами інших країн.

- Кінематограф і театр. Адаптація сценаріїв для кіно та театру сприяє популяризації культурного спадку, особливо через субтитрування чи дублювання [64]. Прикладом є адаптація корейського фільму *«Паразити»*, який завдяки перекладу отримав світове визнання.

- Освіта та наука. Переклад навчальної літератури забезпечує доступ до сучасних знань і сприяє інтеграції у світовий освітній простір. Наприклад,

переклад фундаментальних праць з математики, фізики чи філософії формує основу наукової взаємодії між країнами.

- Соціальні та політичні аспекти. Переклад політичних документів, промов і міжнародних угод сприяє взаєморозумінню між країнами, знижуючи ризик конфліктів через помилкові тлумачення [92, ст. 116-121].

Адаптація при перекладі наукових статей, підручників і досліджень сприяє обміну знаннями між науковими спільнотами різних країн, сприяючи глобальному прогресу.

Зазначимо цілеспрямований вплив перекладу та адаптацій на культурний діалог. Переклад літератури є важливим засобом поширення національних традицій і цінностей. Зокрема, твори класиків та сучасних письменників стають доступними для інших народів, сприяючи взаєморозумінню [63].

- Переклад Шекспіра на українську дозволяє глибше зрозуміти англійську культуру.

- Українські твори, перекладені іншими мовами, знайомлять світ із культурними й історичними реаліями України.

А тепер виокремимо важливі виклики і перспективи та етичні аспекти перекладу. Перекладачі повинні враховувати такі етичні питання:

- Чи доцільно змінювати текст для його адаптації?
- Як уникнути надмірної спрощеності чи втрати змісту?

Визначимо баланс між локалізацією і збереженням оригіналу.

Перекладачі часто стикаються з дилемою: чи залишатися вірними оригіналу, чи пристосовувати текст для кращого розуміння. Цей вибір залежить від мети перекладу.

Перспективи розвитку. Майбутнє перекладу та адаптації пов'язане із:

- Розвитком машинного перекладу та штучного інтелекту.
- Зростаючою роллю мультимодальних перекладів (текст + зображення + звук).
- Посиленням уваги до культурної автентичності у перекладах.

Отже викликами, перспективами та етичними питаннями перекладу та адаптацій будуть:

- Збереження автентичності: Як уникнути надмірної зміни оригіналу?
- Повага до культури: Перекладач має враховувати культурні особливості, щоб уникнути перекручення змісту.

Баланс між локалізацією та глобалізацією є сучасний переклад має вирішувати дилему між збереженням оригінального змісту та необхідністю пристосування до іншої культури.

Роль технологій в перекладознавстві. Технології, зокрема машинний переклад і штучний інтелект, значно спрощують процеси перекладу та адаптації, але часто не враховують культурні особливості. Перспективи їхнього розвитку включають:

- Інтеграцію елементів штучного інтелекту для покращення якості перекладу.
- Розробку мультимодальних систем перекладу, що враховують текст, зображення та звук.

Переклад і адаптація є важливими інструментами формування міжкультурного діалогу. Вони сприяють розумінню та взаємозбагаченню культур, створюючи умови для інтеграції та співпраці у глобальному суспільстві. У сучасному світі, де комунікація між культурами є невід'ємною складовою, перекладачі стають культурними медіаторами, що забезпечують порозуміння на рівні мов, цінностей і світоглядів [89, ст. 94-107].

Переклад і адаптація є ключовими інструментами міжкультурного діалогу, що сприяють взаєморозумінню, інтеграції та збагаченню різних культур. У сучасному світі, де глобалізація та локалізація взаємодоповнюють одна одну, роль перекладачів і адаптаторів зростає, вимагаючи від них високого професіоналізму, глибокого знання культур і здатності до творчого мислення. Ці процеси формують нові можливості для співпраці, розвитку та порозуміння між народами.

2. КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЙ І ПЕРЕКЛАДІВ

2.1 Культурні особливості, що впливають на переклад літературних творів

Переклад літературних творів є складним і багатоаспектним процесом, який передбачає не лише лексичну і граматичну адаптацію тексту з однієї мови на іншу, а й врахування культурних контекстів, традицій і уявлень, притаманних певній мовній спільноті. Культурні особливості, що впливають на переклад, можуть значною мірою змінити сприйняття твору в іншій культурі. Це питання набуває особливої важливості, коли йдеться про літературні тексти, які вкорінені в специфічних соціокультурних реаліях. У процесі перекладу важливо зберігати не лише зміст, але й атмосферу, емоційну тональність, а також символіку, які є частиною культурної специфіки оригіналу [94, ст. 88-99].

В цьому розділі ми досліджуємо культурні фактори, які визначають успіх або неуспіх перекладу літературних творів, а також аналіз того, як культурні особливості формують перекладацьку практику.

Назвемо такі аспекти культурної специфіки в літературному перекладі як:

1. Культура і мова як нерозривно пов'язані системи.

Мова – це не лише засіб комунікації, але й носій культурних значень. Літературні твори часто містять специфічні для певної культури фрази, оберти, звичаї, ритуали, вірування і соціальні норми. Перекладач має враховувати ці нюанси, щоб забезпечити точність перекладу і зберегти інтенції автора. Однак переклад не може бути механічним, тому що кожна культура має свої унікальні способи вираження думок, почуттів і відчуттів, що потребує певної адаптації [101].

2. Лексична специфіка і культурні реалії. Кожна мова містить поняття, які не мають точних аналогів в інших мовах. Це стосується не лише слів, а й

фразеологізмів, що є частиною національної культури. Переклад таких виразів вимагає особливої уваги до контексту і культурної належності.

Приклад: В англійській мові слово «hygge» (данське поняття затишку і душевного комфорту) не має прямого перекладу, тому перекладач може вибрати як пояснення концепту або використовувати калку «cozy comfort».

3. Символіка та алегорії в культурному контексті.

Літературні твори часто насичені культурними символами та алегоріями, які для однієї культури можуть бути зрозумілими, а для іншої – не мати жодного змісту. У таких випадках перекладач повинен знайти чи замінити на еквівалент, який може передати схожі значення в іншому культурному контексті.

Приклад: У творах, що мають релігійні або міфологічні відсилання, перекладач має враховувати культурні відмінності у сприйнятті цих символів. У класичних творах Гомера або Данте перекладач може зіткнутися з труднощами через відсутність аналогів античних богів чи християнських символів в іншій культурі.

4. Культурні реалії та соціальний контекст крізь призму головної ролі соціокультурних аспектів у перекладі. Соціокультурні реалії, такі як класи, національні чи етнічні групи, релігійні вірування, традиції і соціальні норми, мають вагоме значення при перекладі літературних творів [99, ст. 122-126]. Літературний текст нерідко відображає соціальну і політичну ситуацію, що може бути важко зрозумілим або сприйнятим в іншій культурі. Перекладач має вирішити, чи слід адаптувати ці елементи під новий контекст чи зберегти їх у первісному вигляді, що може вимагати додаткових пояснень для читача.

Використання «культурних компенсацій». «Культурні компенсації» є важливим інструментом перекладача для відтворення культурних реалій, які відсутні в мові перекладу. Цей процес передбачає внесення культурних елементів, що відповідають соціальним чи культурним реаліям іншої нації, для збереження автентичності тексту. Наприклад: У перекладі японських літературних творів часто зустрічається ситуація, коли для японських

традиційних обрядів, таких як чайна церемонія, немає прямого аналогу в західних культурах. Перекладач може додавати пояснення або адаптувати такі сцени з урахуванням західних культурних контекстів.

5. Міжкультурні відмінності у сприйманні гумору та сарказму. Гумор є одним із найбільш складних для перекладу елементів літературного тексту, оскільки він сильно залежить від культурного контексту. Жарти, сатиричні вислови, іронія чи сарказм можуть бути зрозумілі лише в межах певної культури, а переклад може їх спотворювати або робити незрозумілими для іншої аудиторії.

Адаптація гумору в перекладі. Перекладач, працюючи з гумором, стикається з проблемою знайдення відповідних культурних і соціальних контекстів. Важливо, щоб гумор, навіть якщо він не має прямого аналога в іншій культурі, передавав ту ж саму емоційну реакцію у читача. Наприклад, у класичних творах Марка Твена, таких як *«Пригоди Гекльберрі Фінна»*, гумор часто заснований на соціальних реаліях Америки XIX століття. Перекладач має враховувати, чи зможе сучасний читач у іншій культурі зрозуміти цей гумор, і чи слід адаптувати його до сучасного контексту.

6. Стратегії перекладу в умовах культурних відмінностей. Дослівний переклад проти адаптації. Одним із головних питань перекладу є вибір між дослівним перекладом і адаптацією тексту. Дослівний переклад часто не зберігає культурних особливостей оригіналу, тоді як адаптація дозволяє врахувати культурні відмінності, але може призвести до втрати частини оригінального сенсу. Наприклад, у перекладі літературних творів для дітей часто застосовується адаптація, яка змінює деякі елементи (наприклад, вікові обмеження), щоб зробити їх більш прийнятними для конкретної аудиторії [86, ст. 89-94].

7. Вибір між «еквівалентом» і «калькою». При перекладі культурних реалів перекладач може вибрати використання еквіваленту (наприклад, замінити «хліб і сіль» на інший звичай) або застосувати кальку, що залишає оригінальний термін з поясненням. Це стратегічне рішення залежить від мети

перекладу і очікувань аудиторії [4].

Переклад літературних творів – це не лише лінгвістичний процес, а й культурне завдання, яке вимагає уважного ставлення до культурних особливостей, традицій і реалій. Перекладач, намагаючись зберегти не лише точність, але й емоційну насиченість оригінального твору, має враховувати багато факторів: мовні бар'єри, соціокультурні відмінності, специфіку гумору і символіки. Успішний переклад має не лише точно передавати зміст, але й зберігати культурний контекст, забезпечуючи зрозумілість і прийнятність для нової аудиторії.

2.2. Адаптація як спосіб відображення національного менталітету

Адаптація як літературний та культурний процес займає важливе місце в теорії перекладу та культурних студіях. Вона є специфічною формою перетворення оригінального твору, яка не обмежується лише лексичними або граматичними змінами, а включає в себе значущу культурну трансформацію, в якій беруть участь соціальні, політичні та ментальні особливості певної нації чи культурної спільноти. Адаптація часто полягає в переробці або зміні аспектів оригінального твору таким чином, щоб він став зрозумілим і прийнятним для іншої культурної аудиторії, зберігаючи певні національні риси, але водночас підлаштовуючи їх під нові культурні контексти [8].

Розглянемо адаптацію як спосіб відображення національного менталітету через літературні, кінематографічні та інші культурні адаптації. Особливу увагу приділимо аналізу того, як національні особливості мови, традицій, цінностей і соціальних норм впливають на процес адаптації творів і чому ці зміни є важливими для збереження або трансформації національної ідентичності.

Адаптація як процес культурного переносу при здійсненні перекладацьких трансформацій [1].

Адаптація літературних творів та інших культурних продуктів передбачає здійснення певних змін в оригінальному творі, аби зробити його зрозумілим та відповідним для нової культурної аудиторії. Це може бути здійснено через переклад, зміну контексту або через створення нових варіацій жанрів, що відповідають культурним і соціальним традиціям нової аудиторії [10].

Ольга Токарчук – «Бігуни»

<i>Ludzie idą przez lotnisko jak przez las, ich ruchy są nieskoordynowane, nielogiczne.</i>	<i>Люди йдуть через аеропорт, немов через ліс: їхні рухи нескоординовані, нелогічні.</i>
---	--

Кожна культура має свій унікальний набір соціальних норм, традицій, цінностей і ідеалів. Культурні адаптації часто виникають через прагнення відобразити національний менталітет, тобто набір уявлень про світ, про те, що є важливим і значущим для цієї культури. У цьому контексті адаптація є спробою знайти «переклад» культурних особливостей іншої культури, що має на меті зберегти автентичність оригіналу та водночас зробити його зрозумілим для нової аудиторії.

У перекладі західних літературних творів, особливо коли йдеться про культури, які мають різні релігійні чи соціальні контексти, адаптація дозволяє передати елементи, які можуть бути чужими або незрозумілими для читачів іншої культури. Приміром, переробка релігійних або політичних реалій, таких як різні соціальні норми або ставлення до сім'ї, може зробити твір доступнішим для конкретної національної аудиторії.

Як ми вже зазначали вище, що мова є відображенням національного менталітету. Також мова є основним інструментом передачі національних особливостей. Вона не тільки служить для комунікації, але й відображає унікальний спосіб мислення і сприйняття світу певною культурою. Через мову передаються не лише факти чи описові елементи, але й більш глибокі культурні й емоційні імплікації. У перекладі літератури, особливо при адаптації творів для дітей або молоді, використання мови, яка відповідає

культурним реаліям, є важливим для передачі менталітету певної нації. Тому для адаптацій, де важлива чітка передача соціальних норм і поведінки, перекладачі або адаптери мають опрацьовувати, якими мовними засобами відобразити ці специфічні риси.

Пояснимо відображення національного менталітету через літературні адаптації.

Літературні адаптації – це перероблені версії оригінальних творів, які можуть бути змінені у відповідності до специфіки культурних реалій іншої нації. Адаптуючи літературні твори, автори або перекладачі можуть змінювати соціокультурний контекст, шукати нові форми вираження і створювати нові інтерпретації, що забезпечують більшу доступність для нової аудиторії [69, ст. 78-81].

Розкриємо адаптацію жанрів і культурних моделей. Адаптація літературних творів зазвичай стосується конкретних жанрів або культурних моделей, які можуть бути більш чи менш зрозумілими для нової аудиторії. Переклад або адаптація традиційних казок, міфів чи фольклору з однієї культури в іншу, може призвести до появи нових форм або нових підходів у розкритті національних тем. У рамках адаптацій фольклору однієї культури в іншу (наприклад, адаптація класичних європейських казок для китайської або індійської аудиторії), важливо враховувати місцеві вірування, моральні принципи та соціальні структури, щоб зберегти національні особливості і зміст, що може бути чужим для іншої культурної традиції [22, ст. 45-57].

Відображення соціальних відносин і етики. Певні соціальні питання, які виникають у контексті національних традицій і менталітету, мають значення в процесі адаптації літературних творів. Твори, що піднімають питання національної ідентичності, моралі, відносин між поколіннями або соціальних норм, вимагають глибокої адаптації в інших культурах. Відомі твори, такі як *«Гордість і упередження»* Джейн Остін, можуть бути адаптовані в контекстах різних соціальних структур. У країнах з більш прогресивними або сучасними поглядами на гендерні питання адаптації можуть фокусуватися на

інтерпретації жіночих ролей у соціумі або на порівнянні патріархальних і сучасних норм [92, ст. 116-121].

Адаптація в кінематографі та масових медіа. Крім літератури, адаптація широко використовується в кінематографії та інших масових медіа. Фільми, телевізійні серіали, мультфільми часто є адаптаціями літературних творів або народних казок. У цьому контексті адаптація може мати на меті не лише збереження сюжету, а й адаптацію національних рис через мову, костюми, архітектуру, ставлення до природи і соціальних зв'язків [58].

Масова культура і національна ідентичність. Адаптуючи літературні твори для масового споживання, кінематографісти можуть застосовувати різноманітні методи для збереження національних рис. Наприклад, адаптація японських аніме-серіалів або англійських класичних романів для сучасних глядачів часто включає в себе перегляд соціальних тем через призму сучасної національної ідентичності [29, ст. 1-5].

Крос-культурні адаптації та глобалізація. В умовах глобалізації важливе місце займають адаптації, що орієнтовані на міжнародну аудиторію. Це стосується адаптацій, які можуть зберігати елементи оригінальної культури, але пристосовують їх до глобальних соціальних норм. Твори, адаптовані для різних країн, можуть містити змішання місцевих культурних елементів з універсальними темами, що дозволяють їм привернути увагу світової аудиторії [23].

Адаптація є складним і багатогранним процесом, який дозволяє відобразити національний менталітет, зберігаючи при цьому доступність і прийнятність для інших культур. Вона виконує важливу роль у передачі культурних цінностей, у збереженні національної ідентичності і у трансформації культурних традицій. Чи то через літературні переклади, чи через кінематографічні адаптації, процес адаптації виявляється потужним інструментом культурного діалогу, що дозволяє народам краще розуміти одне одного, зберігаючи свою унікальність.

2.3 Приклади трансформацій літературних творів у різних культурних контекстах

Літературні твори, незалежно від їхнього походження, часто проходять через процеси адаптації та трансформації при їхньому перенесенні в інші культурні контексти. Ці зміни можуть бути як лексичними та граматичними, так і значущими в аспекті ідей, тем та культурних реалій. Трансформація літературних творів включає в себе як переклад, так і адаптацію, що дозволяє оригінальним творам зберігати свою сутність і одночасно відповідати вимогам нової культурної аудиторії.

Зробимо цілеспрямований аналіз трансформацій літературних творів у різних культурних контекстах, розглядаючи конкретні приклади адаптацій, їхню взаємодію з національними традиціями та способом відображення культурної ідентичності. Ми звернемо увагу на те, як культурні та соціальні фактори змінюють форму, зміст і вплив оригінальних творів при їх перенесенні в нові контексти.

1. Літературний переклад як форма трансформації. Переклад – це один з найбільш очевидних способів трансформації літературних творів. Перекладачі, навіть коли прагнуть до максимально точного відображення оригіналу, часто змушені адаптувати зміст твору під специфіку мови та культури нової аудиторії. Це може включати заміну національних або культурних реалій на аналогічні елементи, що більш зрозумілі та прийнятні для нової аудиторії, а також зміну структури чи стилістики тексту. Наведемо приклад. Переклад творів Шекспіра з англійської на різні мови є класичним прикладом адаптації культурних контекстів. Для французької, іспанської чи німецької аудиторії часто вносяться зміни, щоб відобразити соціальні норми та ідеали, притаманні цим культурам. Водночас, переспіви чи вільні переклади можуть змінювати характери чи навіть сюжетні лінії, щоб відповідати місцевим традиціям та смакам [17].

2. Адаптація класичних творів до кінематографічних форматів.

Кінематографічні адаптації літературних творів є ще одним прикладом трансформацій, коли текст змінюється через призму нових медіа і культурних реалій. Це включає в себе як зміну формату (від книги до фільму або серіалу), так і культурне перепрочитання оригінального твору для нових соціальних контекстів. Наведемо приклад: Адаптації класичних романів Джейн Остін, зокрема *«Гордість і упередження»*, в різних кінематографічних інтерпретаціях показують, як культурні контексти змінюють інтерпретацію цих творів. Наприклад, у британській версії з 1995 року, що знята в традиційному стилі, підкреслюється строгий етикет та соціальні правила, властиві для англійської аристократії XVIII-XIX століття. Однак американські адаптації, зокрема у фільмі *«Гордість і упередження»* (2005), зміщують акценти на інтерперсональні відносини та емоційні переживання героїв, щоб зробити історію більш зрозумілою для сучасної аудиторії. А також прикладом є - у фільмових адаптаціях японських аніме або манги, таких як *«Акіра»*, *«Привид у панцирі»*, відзначається зміна візуальних стилів та змінені культурні реалії, адже аніме, що має глибокий зв'язок з японською культурою та ідеями, часто адаптується для західної аудиторії з урахуванням її культурних особливостей [64, ст.164-169].

3. Крос-культурні адаптації народних казок. Народні казки та міфи часто є основою для різноманітних літературних адаптацій, які відображають не тільки універсальні теми, але й національні культурні риси. Перехід казок із однієї культури в іншу, змінюючи традиції, характери та елементи, дозволяє зберігати основну ідею, проте робити її більш близькою до аудиторії з іншого культурного середовища. Наприклад, казка про *«Червоношапочку»* була адаптована численними культурами по всьому світу, і кожен варіант казки має свої відмінності. Оригінальна європейська версія, що містить елементи християнської моралі, зазнала змін у Китаї, де адаптована казка зберігає елементи традиційних китайських уявлень про мудрість і науку. У той же час в африканських адаптаціях часто з'являються нові герої – такі як тварини, які здатні передавати певні культурні уроки.

Наприклад, легенда про «*Ромео і Джульєтту*», яка має численні інтерпретації по всьому світу, є ще одним прикладом трансформації літератури в залежності від культурного контексту. У Японії класична трагедія Шекспіра була адаптована в численних аніме та манзі, де сюжет зазнавав змін відповідно до місцевих традицій, а часто й переносився в альтернативні культури та часи [23].

4. Адаптація літературних творів для молодіжної аудиторії. Молодіжні адаптації є ще одним способом трансформації літературних творів, оскільки вони часто включають елементи, що є більш близькими до реалій сучасної молоді. Це особливо стосується класичних творів, де сюжет і стиль змінюються з огляду на те, як молодь бачить світ і на які теми вона орієнтується. Наприклад, взяти для прикладу адаптації класичних романів для підліткової аудиторії, наприклад, роман «*Маленькі жінки*» Луїзи Мей Олкотт. Переклади й адаптації для молоді можуть змінювати фокус, акцентуючи увагу на дружбі та особистісному зростанні героїв, а не на соціальних нормах того часу. Наприклад, серія книг Джоан Роулінг «*Гаррі Поттер*» теж зазнала численних трансформацій, коли з'явилися переклади для різних культур. Вони мають місцеві адаптації, змінюючи деякі культурні реалії або елементи повсякденного життя, щоб вони були зрозуміліші для аудиторії з різних країн (наприклад, змінено певні елементи харчування або традицій).

5. Перехід від літератури до театральних постановок. Адаптація літературних творів для театральних сцен є іншим важливим аспектом культурної трансформації. У цьому випадку акценти на певних аспектах сюжету, характерах і діалогах можуть бути змінені відповідно до вимог театального простору, що, в свою чергу, залежить від національних особливостей. Наприклад, п'єса «*Дядя Ваня*» Антона Чехова була адаптована в різних театральних традиціях – від російських класичних постановок до сучасних західних інтерпретацій, в яких режисери змінювали соціальний контекст, роблячи акцент на сучасних соціальних питаннях, таких як

проблема розчарованої молоді, виклики для сімейних відносин.

Адаптація літературних творів для театральної сцени є місцем елементом культурної трансформації, після чого театр виступає місцем, де текст оживає через дії, мову, музику та візуальні елементи. Такий процес дозволяє глядачам по-новому інтерпретувати знайомі сюжети та ближче познайомитися з іншими культурами.

Зазначимо важливість театральних адаптацій

1. Збереження культурної автентичності. Адаптація літературних творів для сцени дозволяє зберегти національні традиції, але водночас додає їм сучасного звучання. Наприклад, п'єса «*Україне*» Івана Франка в театральних постановках часто отримує нові акценти, які резонують із сучасними соціальними проблемами.

2. Універсалізація теми. Через театральну адаптацію твір може стати більш зрозумілим для глядачів іншої культури. Постановка творів Шекспіра в різних країнах часто адаптує контекст до місцевих реалій, наприклад, дії «*Ромео і Джульєтта*» можуть бути перенесені в сучасні мегаполіси.

3. Розширення міжкультурного діалогу. Театральні адаптації знайомлять аудиторію з особливостями іншої культури: Польські постановки «*Лісової пісні*» Лесі Українки виводять на сцену образи української міфології, зберігаючи поетичну магію твору.

4. Сучасна інтерпретація класики. Класичні літературні твори можуть бути адаптовані до сучасної сцени через оновлення мови, образів і навіть жанру. Наприклад, «*Тіні забутих предків*» Михайла Коцюбинського в театральній версії можуть включати сучасні хореографічні елементи чи мультимедійні інсталяції.

Наведемо приклади театральних адаптацій

1. Шекспір на українській сцені:

- П'єси Шекспіра, такі як «*Гамлет*» або «*Король Лір*», часто адаптуються для українського театру з урахуванням локальних контекстів.

- Постановка «*Гамлета*» Лесем Курбасом у театрі «Березіль» (1920-ті)

поєднала класичний текст із експериментальними сценографічними рішеннями.

2. Адам Міцкевич — «Дзяди»:

- Постановки «Дзядів» на українській сцені знайомляться з польським романтизмом, зокрема через віршовану мову й багатозарову символіку.

- Режисери надають сучасні елементи, щоб підкреслити актуальність теми свободи та боротьби.

3. Сучасна польська література на українській сцені

- Твори Ольги Токарчук часто інсценізуються як метафоричні та філософські драми. Наприклад, постановка її роману «Бігуни» досліджує тему руху, використовуючи мінімалістичні декорації та багатозарові діалоги.

4. Українська класика на польській сцені

- «Наталка Полтавка» Івана Котляревського в польських театрах інколи отримує сучасну інтерпретацію, зберігаючи народний колорит, але додаючи соціально-політичні акценти.

Вплив адаптацій на культуру.

1. Новий погляд на класичні сюжети:

- Через театральну адаптацію глядачі можуть побачити знайомі твори у несподіваному курсі.

- Постановка «Героя нашого часу» Лермонтова як сучасної драми в Києві показала героя як представника нового покоління.

2. Зближення різних поколінь:

- Театр як візуальне мистецтво стає зрозумілим для молодшої аудиторії.

- Сучасні українські адаптації, наприклад, п'єс Лесі Українки, залучають молодь через новітні сценографічні підходи.

3. Культурний обмін

- Театральні фестивалі сприяють популяризації літератури різних країн:

- Українські театральні трупи, які отримали твори Шекспіра чи Міцкевича, стають амбасадорами культури на міжнародних заходах.

Театральні адаптації літературних творів є ключовим інструментом культурної трансформації. Вони зберігають національні традиції, водночас надаючи їм сучасне звучання, сприяють зближенню народів і розширенню міжкультурного діалогу.

Трансформація літературних творів у різних культурних контекстах є важливим етапом у процесі адаптації, що дозволяє зберігати основні ідеї та цінності оригіналу, при цьому враховуючи особливості нової культурної аудиторії. Це може включати зміну мови, стилю, структури та соціальних реалій, що, в свою чергу, відкриває нові шляхи для культурного діалогу між народами. Літературні твори, незалежно від їхніх коренів, можуть стати універсальними через адаптацію, що дозволяє створювати нові форми мистецтва, які знайомлять нас з іншими культурами та розширюють межі традиційного літературного досвіду [26, ст. 148-149].

3. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЛІТЕРАТУРНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ТА АДАПТАЦІЙ НА СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ

3.1 Літературні переклади як інструмент популяризації культурної спадщини

Літературні переклади є одним із найважливіших механізмів міжкультурного спілкування, що забезпечує доступ до літературних творів, написаних різними мовами, та сприяє популяризації культурної спадщини різних народів. Завдяки перекладам національні традиції, історія, ментальність та естетичні цінності стають відомими широкій аудиторії, що допомагає зберігати та поширювати культурне різноманіття у глобалізованому світі.

В цьому розділі ми досліджуємо роль літературних перекладів у популяризації культурної спадщини, акцентуючи увагу на ключових аспектах процесу перекладу, його впливі на світову культуру, а також на викликах і перспективах розвитку цієї галузі [33].

Розкриємо сутність літературного перекладу, його значення та функції.

Літературний переклад – це процес відтворення текстів художньої літератури іншою мовою з урахуванням змісту, стилю, емоційної насиченості та культурного контексту. На відміну від інших видів перекладу, літературний переклад є не лише технічним процесом, а й творчим актом, що вимагає від перекладача високого рівня культурної обізнаності та художнього чуття.

Основні функції літературного перекладу [37]:

1. Інформативна: Знайомить читачів із культурними особливостями, історичними подіями та традиціями інших народів.
2. Естетична: Передає красу літературного твору, його стиль та художні образи.
3. Освітня: Сприяє культурному розвитку читачів, розширюючи їхні

знання про інші народи.

4. Міжкультурна: Створює умови для діалогу між культурами та зміцнює міжнародні зв'язки.

Роль літературного перекладу в популяризації культурної спадщини і передача національних особливостей через переклад [40].

Літературні твори відображають унікальний світогляд кожної культури. Завдяки перекладам вони стають доступними для читачів інших мов:

- Фольклорні мотиви: Казки, легенди та міфи, наприклад, скандинавські саги чи українські думи, зберігають культурну пам'ять і формують уявлення про традиції.

- Історичні події: Література часто висвітлює історичний контекст, як-от у романах Чингіза Айтматова чи Ліни Костенко.

- Естетичні цінності: Переклади допомагають зрозуміти художні особливості творів, зокрема стилістичні прийоми й мовні звороти.

Літературний переклад є одним із найважливіших інструментів популяризації культурної спадщини серед інших народів. Завдяки перекладам твори, створені в межах однієї культури, стають доступними для широкої міжнародної аудиторії, сприяючи глибшому розумінню цінностей, традицій, історії та світогляду певного народу.

Ключові аспекти популяризації культурної спадщини через літературний переклад [46]:

1. Збереження та передача культурного коду: Перекладач має передати зміст і стилістику оригіналу, щоб зберегти культурний код, притаманний тексту. Наприклад, переклад творів Шевченка чи Лесі Українки дає змогу іноземному читачеві пізнати унікальність української культури та історії.

2. Створення діалогу між культурами: Переклад слугує містком між різними культурами, сприяючи взаєморозумінню та обміну ідеями. Наприклад, переклади європейської класики на українську мову, з одного боку, популяризували західну культуру, а з іншого – створили новий контекст для її осмислення українськими авторами [47, ст. 2-19].

3. Підвищення міжнародного престижу культури: Завдяки перекладам на популярні мови твори національної літератури отримують ширшу аудиторію. Наприклад, переклади творів українських письменників на англійську, німецьку чи французьку відкривають Україну як культурно багату та цікаву державу.

Передача національних особливостей у перекладі є складним, але надзвичайно важливим завданням. Національні особливості включають мову, стилістику, образність, реалії, ідіоми та культурні специфіки, які формують ідентичність народу [29, ст. 1-5].

<p><i>[Tuś mię, dolo, nie zwodziłaś: Przyjacielem, siostrą, bratem Sierocie ty byłaś. Tyś mię wzięła maleńkiego, Do szkoły oddała W ręce djaka pijanego...]</i></p>	<p><i>[Ти не лукавила зо мною, Ти другом, братом і сестрою Сиромі стала. Ти взяла Мене, маленького, за руку І в школу хлопця одвела До п'яного дяка в науку]</i></p>
---	--

Основні принципи передачі національних особливостей:

- Адаптація реалій: Для збереження зрозумілості іноземному читачеві реалії можуть адаптуватися, але перекладач повинен уникати спрощення чи втрати глибини змісту. Наприклад, українське слово «писанка» можна перекласти як «decorated Easter egg», але слід додати примітку, щоб зберегти культурну специфіку.

- Збереження стилістики: Літературний стиль оригіналу має бути відтворений максимально точно. Для цього перекладач повинен володіти не лише мовою, але й розуміти контекст створення твору.

- Передача емоційного забарвлення: Національні особливості проявляються у почуттях, які твір викликає у читача. Наприклад, тонкий ліризм чи драматизм української поезії важливо зберегти у перекладі, навіть якщо для цього доведеться вдатися до творчого переосмислення тексту.

- Збереження символів та архетипів: У багатьох літературах є унікальні символи, які є частиною національної ідентичності. Наприклад, образ козака в українській літературі має важливе значення, і його потрібно передавати з

відповідним підтекстом [28, ст. 5-16].

І та ми можемо виділити і основні виклики для перекладача:

- Мовна та культурна несумісність: Деякі слова чи фрази не мають прямого еквівалента в іншій мові, що вимагає творчого підходу.

- Ризик втрати автентичності: Надмірна адаптація може призвести до «універсалізації» тексту, що позбавляє його національного колориту.

- Ідеологічний чи історичний контекст: Певні аспекти можуть бути неправильно зрозумілими через культурні чи історичні відмінності.

Літературний переклад не лише знайомить читачів з іншими культурами, але й сприяє взаємному збагаченню літературних традицій. Це творчий процес, у якому перекладач стає посередником між культурами, дбаючи про те, щоб автентичність тексту і його емоційний заряд збереглися для нової аудиторії. Успішний переклад здатний не лише популяризувати національну літературу, а й зміцнити культурні зв'язки між народами

Літературні переклади як спосіб збереження спадщини. Переклад сприяє збереженню культурної спадщини, особливо у випадках, коли оригінальні твори створені на мовах, що зникають, або належать до культур, які перебувають під загрозою асиміляції.

Назвемо приклади впливу перекладів на популяризацію культури

1. Класичні твори:

- Переклади творів Вільяма Шекспіра зробили його драматургію відомою у всьому світі.

- «Божественна комедія» Данте стала фундаментом для вивчення італійської культури.

2. Сучасна література:

- Твори Гарукі Мураками знайомлять світ із японським менталітетом і сучасною культурою.

- Перекладені романи Маркеса розкривають унікальність латиноамериканського магічного реалізму.

Виклики літературного перекладу . Проблеми еквівалентності

Одна з головних труднощів перекладу полягає в необхідності досягнення балансу між збереженням оригінального змісту та адаптацією тексту до культури цільової аудиторії:

- Лексичні труднощі: Наприклад, слова, що не мають еквівалентів в іншій мові.

- Культурні реалії: Наприклад, специфічні поняття, такі як японське *wabi-sabi* чи український шарварок.

Передача стилю та емоційного забарвлення. Художні засоби, такі як метафори, алітерація чи ритмічність тексту, часто втрачаються під час перекладу. Це вимагає від перекладача творчого підходу для збереження естетичної цінності твору.

<p><i>[A na mogile z głodu kruk kracze I głodne wilki zębami dzwonią. Że pojednane siły kozacke Dzisiaj na ostre z Lachem nie gonią...]</i></p>	<p><i>[Сидить ворон на могилі Та з голоду кряче... Згада козак Гетьманицину, Згада та й заплаче!]</i></p>
---	---

Політичні та ідеологічні впливи. У деяких випадках переклад може бути інструментом політичного впливу, що призводить до цензури або спотворення змісту оригінального твору.

Технології та перспективи розвитку новітніх методів перекладу. Зазначимо важливість і поширеність використання машинного перекладу [22, ст. 45-57].

Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, спрощують процес перекладу, однак вони ще не здатні адекватно передати художню цінність літературних творів [43, ст. 112-125].

Інтеграція мультимедійних форматів. Сучасні літературні переклади включають не лише текст, а й мультимедійні елементи, які допомагають краще відобразити культурний контекст (наприклад, аудіокниги, інтерактивні видання) [46].

Глобалізація та локалізація. Літературні переклади сприяють як поширенню глобальної культури, так і збереженню локальної унікальності. У

майбутньому важливо підтримувати баланс між цими двома тенденціями.

Літературні переклади є потужним інструментом популяризації культурної спадщини, оскільки вони забезпечують доступ до літературних здобутків різних народів, сприяють збереженню національних традицій і формують умови для міжкультурного діалогу. Водночас процес перекладу стикається з багатьма викликами, що вимагають високого рівня професіоналізму, творчого підходу та культурної обізнаності. У майбутньому розвиток технологій і посилення уваги до автентичності перекладів сприятимуть збагаченню світової культури та інтеграції національних спадків у глобальний контекст.

3.2. Вплив кінематографічних адаптацій на сприйняття оригінальних творів

Кінематографічні адаптації літературних творів стали невід'ємною частиною сучасної культури, сприяючи популяризації літератури та залучаючи аудиторію до оригінальних текстів. Проте такі адаптації мають значний вплив на сприйняття оригінальних творів, часто переосмислюючи або змінюючи їхній зміст, стиль та естетику.

Продовжуємо дослідження впливу кінематографічних адаптацій на сприйняття оригінальних текстів, аналізує їхню роль у формуванні культурної пам'яті та оцінює взаємозв'язок між літературою і кіно в контексті сучасного сприйняття.

Визначення кінематографічної адаптації: значення та ключові аспекти.

Кінематографічна адаптація – це процес трансформації літературного твору у формат кіно або телебачення. Основною метою є перенесення історії та її елементів (сюжету, персонажів, тематики) в аудіовізуальний простір [64].

Типи адаптацій:

- Буквальна адаптація: Збереження основного змісту та деталей оригінального тексту.

- Вільна адаптація: Значне переосмислення сюжету або зміщення акцентів.

- Ремінісценція або натхнення: Використання лише ключових ідей або мотивів твору.

Основні елементи адаптації:

- Інтерпретація сюжету: Режисер та сценарист можуть додавати або скорочувати епізоди.

- Передача стилю: Кіно має свої специфічні виражальні засоби (операторська робота, монтаж, музика).

- Культурна адаптація: Оригінальні ідеї можуть бути пристосовані до іншого культурного контексту.

Кінематографічна адаптація – це процес перенесення літературного, драматичного, історичного, ігрового чи будь-якого іншого виду тексту в формат кінофільму. Цей вид творчості включає адаптацію сюжету, персонажів, ідей та емоцій оригінального твору до специфічного аудіовізуального середовища кіно. Кінематографічна адаптація є своєрідним перетворенням одного виду мистецтва на інший, що дозволяє досягти нового рівня виразності та доступності твору для широкої аудиторії [65].

Значення кінематографічної адаптації:

1. Популяризація літератури та культури. Завдяки адаптації класичні та сучасні літературні твори стають доступнішими для масової аудиторії, сприяючи збереженню та популяризації культурної спадщини. Наприклад, фільми за романами Джейн Остін, Шекспіра чи Лесі Українки допомагають новим поколінням знайомитися з творчістю цих авторів [63].

2. Новий спосіб інтерпретації. Адаптація дає можливість режисерам і сценаристам осмислити оригінальний твір з нової перспективи, додаючи сучасні сенси, розширюючи чи змінюючи контекст, а також застосовуючи новітні візуальні технології.

3. Розвиток аудіовізуального мистецтва. Кінематографічна адаптація відкриває перед режисерами та акторами можливість створювати нові шедеври, використовуючи багатогранність кінематографа: музику, світло, монтаж, акторську гру та спецефекти.

4. Культурний міст між аудиторіями. Через адаптації твори, написані однією мовою або в межах певної культури, стають зрозумілими і привабливими для глядачів інших країн.

Ключові аспекти кінематографічної адаптації

1. Сценарна обробка тексту. Літературний чи драматичний текст часто потребує скорочення, спрощення або переформатування для кінематографа. Це включає адаптацію діалогів, структурування сюжету та створення нових сцен, що пасують до аудіовізуальної форми.

2. Передача атмосфери оригіналу. Одна з ключових задач адаптації – збереження стилістики, тону та настрою джерела. Для цього використовуються художні прийоми, такі як візуальний стиль, музичний супровід, гра зі світлом і кольором [70].

3. Актуалізація для сучасного глядача. Іноді адаптація передбачає перенесення подій у сучасні реалії чи зміну акцентів для відповідності актуальним суспільним темам. Наприклад, адаптації класики, як-от «Емма» Джейн Остін у сучасному кіно, можуть переносити події в XXI століття.

4. Вибір формату і жанру. Адаптація може бути виконана в різних жанрах – від історичних драм до фантастики або навіть анімації. Цей вибір залежить від цільової аудиторії та бачення творців.

5. Відповідність оригіналу чи авторська свобода. Деякі адаптації максимально точно передають текст оригіналу, тоді як інші радикально його переосмислюють. Наприклад, фільм «Апокаліпсис сьогодні» є адаптацією «Серця темряви» Джозефа Конрада, але події перенесено в контекст війни у В'єтнамі [73, ст. 35-40].

6. Кастинг і акторська гра. Вибір акторів, які передають характери персонажів оригінального твору, є надзвичайно важливим. Вдало підібраний

кастинг дозволяє створити автентичність і глибину образів.

7. Технологічна інтерпретація. Використання сучасних кінематографічних технологій, таких як CGI, дозволяє створювати візуальні ефекти, які допомагають уявити навіть найфантастичніші світи літератури, як-от у *«Володарі перснів»* чи *«Гаррі Поттері»*.

Кінематографічна адаптація є важливим інструментом культурного та мистецького розвитку, який поєднує різні форми творчості, роблячи твори доступними для ширшої аудиторії. Це не лише трансформація тексту в інший формат, але й глибоке осмислення оригінального матеріалу, що відкриває перед глядачем нові грані художнього світу

Вплив адаптацій на сприйняття оригінальних творів

Популяризація літератури. Кінематографічні адаптації часто відкривають доступ до літературних творів, роблячи їх зрозумілими для ширшої аудиторії.

- Залучення нових читачів: Наприклад, після виходу фільмів за романами Джоан Роулінг (*«Гаррі Поттер»*) або Джорджа Мартіна (*«Гра престолів»*) значно зросли продажі книг.

- Освіта: Адаптації часто використовуються як додатковий матеріал для навчання, особливо у вивченні світової літератури.

Формування нових уявлень про твір. Адаптації здатні змінювати спосіб, у який аудиторія сприймає оригінал:

- Зміщення акцентів: Наприклад, у фільмі *«Володар перснів»* Пітера Джексона увага більше зосереджена на динаміці битв, тоді як у романі Дж.Р.Р. Толкіна важливе місце займають філософські роздуми.

- Суб'єктивність інтерпретації: Візуальні образи, створені режисером, можуть впливати на уявлення про персонажів або місця дії.

Спрощення або скорочення змісту. Через обмежений хронометраж фільмів деякі важливі сюжетні лінії або персонажі можуть бути виключені, що впливає на сприйняття складності оригінального тексту. Наприклад, у кіноверсії *«1984»* Джорджа Орвелла значно скорочено філософські роздуми

про тоталітаризм.

Естетичні переосмислення. Кіноадаптації часто додають нові художні елементи, які можуть змінити тон або настрої твору.

- Зміна жанру: Наприклад, адаптація роману Джейн Остін «Гордість і упередження» як комедії у фільмі «Наречені та упередження».

- Використання музики та візуальних ефектів для створення емоційного впливу.

Кінематографічні адаптації як інструмент міжкультурної комунікації

Розширення аудиторії. Завдяки адаптаціям літературні твори стають доступними для аудиторій, які не знайомі з оригінальною мовою. Приклад: Адаптація «Анни Кареніної» Льва Толстого зробила твір відомим у країнах, де російська література не є популярною.

Культурна локалізація. Іноді адаптації пристосовують твір до місцевої культури, що робить його ближчим до цільової аудиторії. Наприклад, японська адаптація роману Шекспіра «Макбет» (Трон у крові режисера Акіри Куросави).

Виклики кінематографічних адаптацій. Втрата автентичності. Іноді адаптації можуть спотворювати ідеї та стиль оригіналу, що викликає критику з боку літературознавців і читачів. Наприклад, у фільмі «Сяйво» Стенлі Кубрика було значно змінено сюжет роману Стівена Кінга, що викликало неоднозначні відгуки [80, ст. 215-220].

Конфлікт між літературними і кінематографічними засобами. Література часто має багатший внутрішній світ персонажів, тоді як кіно надає перевагу динаміці дії та візуальним ефектам.

Очікування аудиторії. Популярність адаптації може впливати на сприйняття оригінального твору, формуючи упередження щодо його змісту.

Перспективи розвитку кінематографічних адаптацій. Розвиток мультимедійних технологій. Сучасні технології, такі як CGI (комп'ютерна графіка), дозволяють створювати адаптації, які максимально відповідають духу оригіналу.

Розширення формату. Платформи потокового відео, як-от Netflix та HBO, сприяють розвитку серіальних адаптацій, що дозволяють глибше розкрити сюжет.

Взаємодія з аудиторією. Сучасні адаптації часто орієнтовані на інтерактивність і залучення глядачів через соціальні медіа та онлайн-платформи.

Кінематографічні адаптації мають суттєвий вплив на сприйняття оригінальних літературних творів, виступаючи як інструмент популяризації літератури, з одного боку, та переосмислення культурної спадщини – з іншого. Вони збагачують сприйняття текстів новими візуальними та емоційними аспектами, проте водночас можуть спрощувати або змінювати оригінальну ідею. Збереження балансу між вірністю оригіналу та творчим підходом є ключовим викликом для адаптацій у сучасному світі.

3.3. Взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях та перекладах крізь призму культурного впливу

Літературні адаптації відіграють важливу роль у збереженні та трансляції культурного надбання, сприяючи діалогу між локальними традиціями та глобальними тенденціями. У процесі адаптації літературні твори часто пристосовуються до потреб різних аудиторій, збагачуючись новими смисловими шарами або втрачаючи частину оригінального контексту. Розглянемо взаємодію локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях, акцентуючи увагу на способах, якими культурна ідентичність поєднується з універсальними цінностями, і як це впливає на кінцевий продукт, його сприйняття та роль у сучасному культурному середовищі [60].

Глобалізація значно вплинула на літературні адаптації та переклади, сприяючи інтеграції локальних культур у світовий контекст. Цей процес

відкрив нові можливості для міжкультурного діалогу, але водночас поставив перед дослідниками питання про збереження автентичності літературних текстів та їх адаптацій у перекладах. Вивчення взаємодії локальних і глобальних тенденцій дозволяє глибше зрозуміти, як літературні твори трансформуються під впливом глобальних культурних запитів і які культурні коди втрачаються або набувають нового значення в процесі адаптації. Аналізуємо ключові аспекти взаємодії локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях та перекладах, розглядаючи їх через призму культурного впливу та міжкультурного сприйняття.

Сучасна епоха глобалізації трансформує літературні твори, інтегруючи їх у глобальний культурний простір. Літературні адаптації виступають не лише засобом популяризації творів, а й інструментом взаємодії між локальними традиціями та глобальними тенденціями. Це дозволяє створити нові способи інтерпретації текстів, зберігаючи їхню культурну унікальність і водночас пристосовуючи до потреб міжнародної аудиторії. Літературні дослідження, як літературні адаптації стають місцем зустрічі локального та глобального, аналізує виклики і можливості, пов'язані з цим процесом, а також розглядає приклади успішних і проблематичних адаптацій [99]..

Розкриємо поняття локального і глобального в літературних адаптаціях.

1. Локальні елементи. Локальне у літературних адаптаціях пов'язане з унікальними культурними, історичними та мовними особливостями, властивими регіону чи нації, з яких походить літературний твір. Локальний контекст визначає:

- Специфічність реалій і традицій [27].
- Оригінальні ідеї, сюжетні мотиви, персонажі.
- Літературний стиль, який часто є віддзеркаленням культури.

2. Глобальні елементи. Глобальність у контексті адаптацій проявляється у прагненні зробити твір зрозумілим і доступним для аудиторій різних культур. Це включає:

- Використання універсальних тем, таких як кохання, боротьба,

свобода.

- Спрощення або зміну локальних елементів для ширшої інтерпретації.
- Інтеграцію сучасних тенденцій (масова культура, жанрові стандарти).

Літературний переклад і адаптація як інструменти міжкультурної комунікації

Переклад як форма культурної трансляції. Переклад – це більше, ніж просто перенесення тексту з однієї мови на іншу. Він передбачає збереження смислових, культурних та емоційних кодів оригіналу [26]. У глобальному контексті переклад стає засобом трансляції локальних цінностей і культурних особливостей, сприяючи їхньому поширенню та популяризації.

- Ключова проблема: Як адаптувати реалії однієї культури для розуміння іншою? Переклад японських хайку для західної аудиторії часто вимагає додавання пояснень, оскільки оригінальні образи тісно пов'язані з японською природою та традиціями.

Літературна адаптація і культурний контекст. Адаптація є більш радикальною формою трансформації, коли твір пристосовується до аудиторії іншої культури, часто змінюючи сюжет, персонажів чи ключові меседжі. Вона включає локальні та глобальні елементи, відображаючи потреби та очікування нової аудиторії [90].

- Ключовий аспект: Які елементи локальної культури зберігаються в адаптаціях, а які – змінюються або втрачаються? Голлівудська адаптація *«Анни Кареніної»* часто підлаштовується під глобальні жанрові стандарти, інколи втрачаючи глибину соціальних проблем, характерних для російської культури.

Літературна адаптація: поняття та роль у культурному просторі.

Літературна адаптація – це процес трансформації художнього твору для іншого медіа, культурного контексту чи аудиторії. Вона часто включає переосмислення сюжету, персонажів або стилю відповідно до вимог цільової аудиторії. Приклади: Кіноадаптації, театральні постановки, переробки літературних текстів для дитячої аудиторії [13, ст. 67-80].

Роль адаптацій у культурному діалозі. Літературні адаптації сприяють:

- популяризації творів локальної культури за межами їхнього географічного ареалу;
- інтерпретації культурних кодів для ширшого загалу;
- збагаченню глобальної культури через інтеграцію локальних елементів.

Локальні тенденції в адаптаціях і збереження автентичності. Деякі адаптації зосереджуються на максимальному відтворенні локального контексту, зберігаючи культурну ідентичність твору. Приклад: Японські фільми Акіри Куросави, зокрема *«Трон у крові»*, є адаптацією *«Макбета»* Вільяма Шекспіра, але глибоко вкорінені в японські традиції, використовуючи самурайський контекст і театральну естетику Но.

Локалізація для внутрішнього ринку. Деякі адаптації змінюють сюжет чи тематику, щоб зробити твір актуальним для національного контексту. Приклад: Індійська адаптація *«Гордість і упередження»* Джейн Остін під назвою *«Наречені та упередження»* інтерпретує твір через призму індійських традицій і цінностей.

Шекспір є одним із найбільш перекладених авторів у світі, і польська літературна традиція має багату історію перекладу його творів. Перші переклади Шекспіра польською мовою з'явилися ще у XVIII столітті. Вони стали важливим етапом популяризації англійської культури у Польщі та інтеграції польської літератури до європейського літературного контексту.

Ключовими аспектами аналізу тут будуть:

1. Збереження поетичності

- Шекспір відомий складною метафорикою, багатозначністю і ритмікою, які становлять виклик для перекладачів.
- Польські перекладачі, як-от Станіслав Баранічак, акцентували увагу на збереженні емоційного навантаження тексту, навіть якщо це вимагало деякого відхилення від оригінальної форми [25, ст. 96-110].

2. Інтерпретація культурних реалій

- Польські перекладачі намагалися зберегти англійський культурний контекст, але водночас додати локальну зрозумілість. Наприклад, адаптація гумору чи історичних алюзій могла враховувати польські реалії [27].

3. Вплив на польський театр

- Переклади Шекспіра стали основою для театральних постановок у Польщі. Наприклад, у XIX столітті його твори ставали символами боротьби за національну ідентичність під час розподілу Польщі.

Важливий вплив:

- Переклади Шекспіра польською мовою збагатили національну літературу, запровадили нові форми і стилістичні прийоми.

- Шекспір став «універсальним» автором, чиї теми (любов, влада, зрада) були інтегровані в польський культурний контекст.

Визначимо адаптацію романів Джейн Остін у кінематографі. Романи Джейн Остін, як-от *«Гордість і упередження»* або *«Емма»*, адаптувалися у різних формах – від класичних фільмів до сучасних переосмислень. Її творчість стала важливим джерелом культурної спадщини, а кіноадаптації сприяли поширенню її популярності далеко за межами англomовного світу.

Ключові аспекти аналізу:

1. Точність у передачі епохи

- Адаптації, як-от фільм *«Гордість і упередження»* (2005, режисер Джо Райт), уважно відтворюють атмосферу англійської провінції XIX століття: костюми, інтер'єри, соціальні звичаї.

- Саундтрек і кінематографічні прийоми допомагають підсилити емоційний вплив, зберігаючи дух оригінального тексту.

2. Сучасні адаптації

- Наприклад, фільм *«Емма»* (2020) і серіал *«Гордість і упередження»* (1995) передають романтичні конфлікти через більш динамічні, сучасні для глядача діалоги.

- Адаптації, як-от фільм *«Щоденник Бріджит Джонс»*, демонструють, як теми Остін можна переосмислити у сучасному світі, зберігаючи

універсальність її ідей.

3. Культурний вплив

- Завдяки адаптаціям романи Остін стають більш доступними для аудиторій, які не знайомі з англійською літературою.

- Її творчість привертає увагу до гендерних питань, соціальної нерівності, кохання та людських емоцій.

Вплив:

- Адаптації Остін відкрили її творчість для глобальної аудиторії, перетворивши на «ікону» англійської літератури.

- Вони демонструють, як класика може стати актуальною в сучасному культурному контексті.

Зробимо порівняльний аналіз і зведемо у таблицю:

Аспект	Переклади Шекспіра (польська мова)	Адаптації романів Джейн Остін (кінематограф)
Мета	Передача оригінального тексту іншою мовою	Створення візуального переосмислення тексту
Складність	Мова, метафори, поетичність	Збереження атмосфери, автентичність персонажів
Вплив	Збагачення польської літератури і театру	Популяризація англійської культури у світі
Інструменти адаптації	Мовна адаптація, культурна інтерпретація	Візуальний стиль, музика, сценарна робота

Кожен кейс ілюструє, як літературні переклади та адаптації можуть служити інструментом збереження культурної спадщини та водночас її переосмислення для нових аудиторій. Переклади Шекспіра демонструють, як мовна адаптація допомагає інтегрувати іноземну літературу в локальний культурний контекст, тоді як адаптації Джейн Остін показують, як класика стає сучасною через використання кінематографічних засобів. Ці процеси збагачують глобальний культурний діалог і забезпечують довговічність

літературного спадку.

Відображення локальних проблем. Через адаптації література стає засобом підкреслення локальних соціальних, економічних або політичних проблем. Приклад: Адаптації творів Льва Толстого, таких як «*Анна Кареніна*», висвітлюють проблеми гендерної нерівності та соціальної критики, актуальні в різних культурах.

Локальні тенденції у перекладах і адаптаціях. Проблема збереження автентичності [13].

Збереження локального колориту в перекладі чи адаптації є викликом, особливо коли йдеться про твори, глибоко вкорінені в національну ідентичність [29, ст. 1-5].

- Особливість перекладу: Використання відповідників, які зберігають дух оригіналу. Приклад: Переклад казок братів Грімм часто супроводжується поясненнями для аудиторій, незнайомих із німецькими фольклорними традиціями.

Регіональна специфіка і локальні традиції. Локальні адаптації можуть акцентувати увагу на специфічних темах чи проблемах, що актуальні для певного регіону. Приклад: Адаптації творів Вільяма Шекспіра у різних культурах часто відображають локальні соціальні реалії. Наприклад, японський фільм «*Ран*» (адаптація «*Короля Ліра*») інтегрує теми самурайської етики.

Локальні традиції в адаптаціях: збереження та трансформація. Збереження локального колориту. Одним із викликів адаптації є збереження культурних кодів, що глибоко вкорінені в локальних традиціях. Це включає мову, символіку, історичний контекст і традиційні наративні форми. Приклад: Адаптації японських романів для західної аудиторії часто включають елементи японської культури, такі як чайні церемонії чи образи сакури.

Трансформація локального під глобальний контекст. У процесі адаптації локальні елементи можуть змінюватися, щоб стати зрозумілішими

для глобальної аудиторії. Це призводить до певної «універсалізації» твору. Приклад: Включення сучасної музики у театральні постановки класичних творів, як-от «*Ромео і Джульєтта*» [56, ст. 35-39].

Глобальні тенденції в адаптаціях. Універсалізація змісту. Для залучення глобальної аудиторії адаптації часто спрощують локальні реалії та фокусуються на універсальних темах. Приклад: Серія фільмів «*Гаррі Поттер*» зберігає британський колорит, але акцентує увагу на універсальних темах дружби, боротьби добра і зла.

Вплив глобальної масової культури. Голлівудські адаптації літературних творів часто орієнтовані на масового глядача, використовуючи спецефекти, швидкий темп розповіді та жанрові кліше. Приклад: Фільми за романами Данієла Дефо «*Робінзон Крузо*» підлаштовані під вимоги блокбастерів.

Інтеграція глобальних форматів. Адаптації все частіше реалізуються у форматі серіалів, що відповідає попиту сучасної аудиторії. Приклад: Серіал «*Гра престолів*» (адаптація циклу Джорджа Мартіна) створює глобальний феномен, поєднуючи локальні середньовічні мотиви з сучасним кінематографічним підходом.

Глобальні тенденції у перекладах і адаптаціях. Універсалізація літературних творів

Щоб привернути увагу глобальної аудиторії, переклади й адаптації часто фокусуються на універсальних темах, таких як любов, боротьба за справедливість чи пошук себе [30, ст. 118-130].

.- Ризик: Універсалізація може призводити до втрати унікальних рис твору. Приклад: Голлівудські адаптації класичних романів, таких як «*Гордість і упередження*», роблять акцент на романтичних аспектах, зменшуючи увагу до соціальної критики.

Використання глобальних форматів. Сучасні літературні адаптації часто реалізуються у форматі серіалів або фільмів, орієнтованих на міжнародний ринок. Приклад: Серіал «*Відьмак*» (адаптація творів Анджея

Сапковського) поєднує польські міфологічні мотиви з елементами сучасного фентезі, популярного в західній масовій культурі.

Глобальні тенденції в адаптаціях: універсалізація та нові форми. Універсалізація сюжетів і тем. Глобальні адаптації часто акцентують увагу на універсальних темах, таких як любов, боротьба зі злом, пошук ідентичності. Це дозволяє привернути ширшу аудиторію, але іноді спрощує оригінальний текст. Приклад: Голлівудські адаптації творів Чарльза Діккенса часто спрощують його соціальну критику, залишаючи лише елементи драми та пригод [59, ст. 39-44].

Використання популярних форматів. Нові медіа, такі як серіали, анімація чи інтерактивні ігри, стають важливими каналами для адаптацій літературних творів. Вони дозволяють інтерпретувати текст у нових формах, які відповідають очікуванням сучасної аудиторії. Приклад: Серіали, створені за мотивами книг («Гра престолів» за творами Джорджа Мартіна), значно розширюють культурний вплив літературного тексту [34].

Взаємодія локального і глобального. Баланс між локальним і глобальним

Успішні адаптації часто знаходять баланс між збереженням унікальності оригінального твору та пристосуванням його до глобального контексту. Приклад: Адаптація «Життя Пі» Яна Мартела зберігає індійський колорит, одночасно звертаючись до універсальної теми духовного пошуку [2, ст. 2-4].

Роль культурного діалогу. Адаптації можуть стати платформою для діалогу між культурами, сприяючи взаєморозумінню та інтеграції різних традицій. Приклад: Фільми за мотивами романів Маркеса, такі як «Осінь патріарха», популяризують магічний реалізм латиноамериканської культури на глобальному рівні.

Ризики глобалізації. Орієнтація на глобальні тенденції може призвести до втрати унікальності оригінального твору та його «розмивання». Приклад: Адаптація роману «Мулен Руж» зберігає лише частину оригінального

французького духу, замінюючи його сучасними музичними стандартами.

Перспективи розвитку. Глобальні платформи як каталізатори. Сервіси, такі як Netflix, Amazon Prime, HBO, активно впливають на розвиток адаптацій, роблячи їх доступними для глобальної аудиторії, але водночас підтримуючи локальні мотиви.

Розвиток мультилокальних адаптацій. З'являються адаптації, які інтегрують елементи різних культур, створюючи нові інтерпретації творів. Приклад: Серіал «Відьмак» поєднує польську міфологію з сучасними кінематографічними підходами, орієнтуючись на міжнародну аудиторію.

Підтримка культурного різноманіття. Майбутні адаптації повинні сприяти збереженню локальних особливостей, підкреслюючи багатство культурного розмаїття.

Взаємодія локального і глобального: виклики та можливості.
Збереження ідентичності в умовах глобалізації

Одним із основних викликів є баланс між збереженням локальної автентичності і пристосуванням до глобальних стандартів.

- Проблема: Чи можливо зберегти національну ідентичність твору, якщо його адаптація змінює ключові культурні аспекти? Приклад: Американська версія скандинавських серіалів часто змінює атмосферу та акценти, щоб відповідати голлівудським стандартам.

Глобалізація як новий етап розвитку локальних традицій. Успішні адаптації здатні зберегти локальний колорит, водночас інтегруючи його в глобальну культуру. Це сприяє взаєморозумінню між народами та збагаченню світової літературної спадщини. Приклад: Адаптації індійських епічних текстів, таких як «Махабхарата», для західного глядача зберігають міфологічну основу, інтегруючи сучасні візуальні ефекти.

Культурний вплив літературних адаптацій і перекладів. Роль перекладу у збереженні культурної спадщини. Переклади сприяють збереженню та поширенню літературних творів, що можуть бути маловідомими поза межами рідної культури. Приклад: Переклади української поезії, такі як

твори Лесі Українки, знайомлять світ із багатством національної літератури.

Культурний діалог через адаптації. Адаптації сприяють взаєморозумінню між культурами, створюючи нові інтерпретації творів, які стають доступними для ширшої аудиторії. Приклад: Екранізація роману «*Моє ім'я Червоний*» Орхана Памука знайомить західного глядача з османською культурою через зрозумілі жанрові елементи детективу.

Ризики культурної глобалізації. Процес адаптації може призводити до «розмивання» локальної ідентичності твору, коли елементи національної культури замінюються універсальними кліше. Приклад: Голлівудські адаптації романів Жуля Верна часто ігнорують його інженерний і науковий контекст, фокусуючись лише на пригодах.

Культурний вплив літературних адаптацій. Розширення міжкультурного діалогу

Адаптації сприяють знайомству аудиторії з іншими культурами, відкриваючи нові горизонти для розуміння і толерантності. Приклад: Екранізації творів Харукі Муракамі знайомлять глядачів із японською культурою через універсальні теми самотності та пошуку сенсу.

Ризики «глобалізаційного розмивання». Інтенсивна інтеграція глобальних елементів може призводити до втрати локальної специфіки, перетворюючи унікальні твори на «масовий продукт». Приклад: Масові адаптації європейських казок у форматі анімації, які змінюють оригінальні сюжети під стандарти голлівудського кінематографа.

Перспективи розвитку літературних адаптацій і перекладів. Інтеграція локального у глобальний контекст. Сучасні адаптації і переклади мають зосереджуватися на збереженні локальної унікальності, водночас звертаючись до універсальних цінностей. Приклад: Індійські кінематографічні адаптації, такі як «*Лагаан*», демонструють синтез локальної культури з глобальними форматами розповіді.

Підтримка культурного різноманіття. Міжнародні платформи, такі як Netflix чи Amazon Prime, відкривають нові можливості для поширення

адаптацій, які підкреслюють багатство культурного розмаїття.

Використання новітніх технологій. Технології штучного інтелекту та автоматизованого перекладу дозволяють зберігати локальні особливості, інтегруючи їх у глобальний контекст.

Підтримка локальних елементів у глобальних адаптаціях. Для забезпечення культурної автентичності важливо розробляти адаптації, які поважають локальні традиції. А це співпраця між локальними авторами та міжнародними продюсерами; залучення експертів з культури.

Використання новітніх технологій. Технології, такі як віртуальна реальність та інтерактивне мистецтво, відкривають нові можливості для адаптацій, зберігаючи локальні особливості. Приклад: Інтерактивні книги, які дозволяють глядачеві взаємодіяти з культурними реаліями твору [43, ст. 112-125].

Взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях відображає складний процес трансформації культурного надбання в умовах глобалізації. Успіх адаптацій залежить від здатності зберегти автентичність твору, одночасно враховуючи універсальні цінності та інтереси глобальної аудиторії. Таким чином, літературні адаптації виступають не лише як спосіб популяризації окремих творів, але й як інструмент міжкультурного діалогу, що сприяє збереженню і розвитку світової культурної спадщини.

Взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях та перекладах є складним і багатогранним процесом, який відображає глобалізацію культури. Збереження локальної ідентичності, поряд із адаптацією до глобальних стандартів, створює нові можливості для культурного діалогу, збагачуючи літературний і мистецький простір. Літературні адаптації та переклади, будучи засобом міжкультурного обміну, сприяють взаєморозумінню між культурами, підтримуючи баланс між локальним і глобальним.

Літературні адаптації є важливим інструментом популяризації локальних традицій у глобальному контексті. Їхній успіх залежить від

здатності зберегти баланс між автентичністю та універсальністю, сприяючи взаємозбагаченню локальних культур і глобальної аудиторії. У майбутньому літературні адаптації можуть стати ключовим механізмом для підтримки культурного діалогу в умовах глобалізації.

3.4 Культурна ідентичність і глобальна популяризація через літературні адаптації і переклади в контексті культурного впливу

У добу глобалізації літературні адаптації стали ефективним інструментом міжкультурного діалогу, популяризації національних культур і збереження культурної ідентичності. Водночас адаптація як процес інтерпретації тексту для нової аудиторії ставить перед митцями та перекладачами низку викликів. Зокрема, йдеться про необхідність балансування між збереженням унікальних рис оригінальної культури та інтеграцією її у глобальний контекст. Проаналізуємо як літературні адаптації сприяють популяризації локальних культур, дослідження їхнього впливу на культурну ідентичність та розгляд викликів, пов'язаних із глобальним поширенням локальних творів.

Літературних адаптацій відіграють важливу роль у збереженні культурної ідентичності у літературі. Літературні твори відображають унікальні риси національної культури: мову, історичні події, соціальні реалії, міфологію. Через художню літературу культура передає свої цінності наступним поколінням і представляє їх іншим спільнотам. Прикладами є Твори Габріеля Гарсії Маркеса зберігають дух колумбійської культури через використання магічного реалізму, який відображає місцеві вірування та уявлення.

Літературна адаптація як спосіб збереження ідентичності, дозволяє зберегти культурну специфіку тексту, пристосувавши його до нових медіа чи аудиторії. Збереження унікальних рис тексту, таких як національний

колорит, стиль, ідейна структура, є важливим завданням адаптації. Наприклад, адаптація української поезії для західної аудиторії часто передбачає використання ритмів, зрозумілих іншій культурі, але при цьому зберігає основні мотиви твору, як-от зв'язок із природою чи національною історією [29, ст. 1-5].

В той же час перед нами постають такі основні виклики збереження культурної ідентичності як:

- Переклад реалій: Передача специфічних культурних понять, які можуть бути відсутніми в іншій мові чи культурі.

- Універсалізація: Спрощення тексту для того, щоб він став зрозумілим глобальній аудиторії, що може призводити до втрати локального колориту.

Наприклад, у кінематографічних адаптаціях творів Чехова нерідко втрачаються тонкощі соціального контексту, важливі для розуміння російської культури кінця XIX століття.

У глобалізованому світі літературні переклади та адаптації є потужними інструментами для передачі і збереження культурної ідентичності. Вони не лише сприяють популяризації певної культури на міжнародній арені, а й допомагають відкрити унікальність кожного народу, формуючи культурний діалог.

Культурна ідентичність – це сукупність унікальних ознак, традицій, мовних особливостей, ідей та світоглядних принципів, які характеризують певну спільноту. Літературні твори є одними з найважливіших носіїв культурної ідентичності, адже вони зберігають і транслюють історичний досвід, емоції, національний характер і систему цінностей.

Роль перекладу у збереженні культурної ідентичності проявляється в таких аспектах, як:

1. Передача мовної специфіки. Перекладач має завдання зберегти характерні мовні особливості, такі як ідіоми, діалекти, культурно забарвлені слова. Наприклад, у перекладах творів Тараса Шевченка чи Габрієля Гарсія Маркеса важливо зберігати автентичність мовлення персонажів, що передає

дух відповідної культури.

2. Реалії та культурний контекст. Національні реалії – це культурно значущі елементи, які в перекладі можуть втратити своє значення, якщо не буде додано пояснення. Наприклад, такі поняття, як український «гопак» чи японська «ханафуда», потребують обережної адаптації для розуміння міжнародної аудиторії.

3. Емоційний і символічний підтекст. Культурна ідентичність часто виражається через символи, міфологічні образи, наративи, які формують національну свідомість. Завдання перекладача – знайти еквіваленти, які збережуть оригінальну символіку, але будуть зрозумілі іноземному читачеві [41, ст. 151-187].

Літературні адаптації (кінематографічні, театральні чи музичні) дозволяють зробити твори зрозумілішими та привабливішими для аудиторії, яка не знайома з оригінальним контекстом.

Зазначимо як адаптації популяризують культуру:

1. Розширення аудиторії. Адаптація забезпечує доступ до творів людям, які не володіють мовою оригіналу або не знайомі з його літературною традицією. Наприклад, фільми за мотивами *«Анни Кареніної»* Льва Толстого знайомлять із російською літературою навіть тих, хто ніколи її не читав.

2. Використання універсальної мови мистецтва. Кіно, музика чи театр мають глобальну мову вираження – візуальну та емоційну. Це допомагає передати ідеї твору без потреби у повному знанні культурного контексту. Наприклад, фільм *«Тіні забутих предків»* Сергія Параджанова знайомить глядачів із гуцульською культурою через візуальну естетику.

3. Синтез традиційного і сучасного. Літературні адаптації часто інтегрують сучасні стилі та технології, щоб зацікавити молодь. Наприклад, адаптації Шекспіра у стилістиці сучасного кіно, як у фільмі *«Ромео і Джульєтта»* База Лурмана.

4. Інтеграція в глобальний культурний контекст. Через адаптації культура однієї країни стає частиною глобального культурного дискурсу,

зберігаючи свій унікальний характер. Це сприяє формуванню мультикультурного суспільства, де різні культури взаємно збагачуються.

Виділимо вплив культурного перекладу і адаптації на глобальний культурний контекст [5].

1. Зростання інтересу до літературного джерела. Успішна адаптація часто стає поштовхом для аудиторії до знайомства з оригінальним твором. Наприклад, після виходу фільмів за романами Дж.Р.Р. Толкіна популярність його книг зросла по всьому світу.

2. Формування міжкультурного діалогу. Переклади і адаптації стимулюють обмін ідеями між культурами, створюючи простір для діалогу та взаєморозуміння. Наприклад, твори Габріеля Гарсія Маркеса, перекладені десятками мов, популяризували латиноамериканську культуру і магічний реалізм.

3. Збереження автентичності в умовах глобалізації. Хоча глобалізація може спричинити уніфікацію культур, переклади та адаптації сприяють збереженню унікальних аспектів національної ідентичності, роблячи їх цікавими для інших народів.

Літературні переклади та адаптації мають величезне значення для популяризації культурної ідентичності та збереження її у глобальному світі. Вони створюють міст між народами, сприяють взаєморозумінню, розширюють уявлення про світову культурну спадщину та збагачують глобальний культурний дискурс. Успішна адаптація чи переклад не лише розкриває багатство певної культури, а й інтегрує її у світовий контекст, зберігаючи при цьому її унікальність.

Адам Міцкевич – «Пан Тадеуш»

<i>Litwo! Ojczyzno moja!</i> <i>Ty jesteś jak zdrowie;</i> <i>Ile cię trzeba cenić,</i> <i>ten tylko się dowie,</i> <i>Kto cię stracił.</i>	<i>Литва! Вітчизно мила!</i> <i>Ти, як здоров'я;</i> <i>Не цинить той, хто має,</i> <i>а хто втратив – плаче.</i>
---	--

Літературна адаптація також інтерпретується, в той же час і як механізм глобальної популяризації. Сприймаємо це як адаптацію для міжнародної аудиторії. Літературні адаптації популяризують національні твори, трансформуючи їх у формат, зрозумілий і привабливий для іншої культури. Це може бути кіно, серіал, анімація або навіть комікси. Наприклад, анімаційний фільм «Ходячий замок» Хаяо Міядзакі, створений за мотивами роману британської письменниці Діани Вінн Джонс, демонструє японську інтерпретацію європейської літератури, яка стала популярною у всьому світі.

Генрик Сенкевич – «Вогнем і мечем»

<i>Bohdan Chmielnicki siedział na tronie w pełnym stroju hetmańskim, z buzdyganem w ręku.</i>	<i>Богдан Хмельницький сидів на троні у повному гетьманському вбранні, з булавою в руці.</i>
---	--

Глобалізація як шанс для локальних культур. Популяризація через адаптацію дозволяє меншим націям чи культурам вийти на світову арену, представляючи своє бачення, традиції та цінності. Наприклад, Індійські літературні адаптації, такі як екранізація роману «Білий тигр», відкривають західній аудиторії складну соціальну проблематику сучасної Індії.

Виклики популяризації через адаптацію.

- Зміна змісту: Адаптації нерідко зосереджуються на елементах, які можуть бути комерційно успішними, але не завжди репрезентують оригінальну культуру. Наприклад, Голлівудська адаптація творів Маріо Варгаса Льоси часто ігнорує соціально-політичний контекст, притаманний його прозі.

Баланс між локальним і глобальним у літературних адаптаціях

проявляється у таких стратегіях адаптації:

- Культурна трансляція: Збереження максимальної кількості елементів оригінальної культури з використанням пояснень для аудиторії. Наприклад, переклад і адаптація японських фільмів жахів, таких як «Дзвінок», для західної аудиторії.

- Культурна інтеграція: Внесення змін у сюжет чи елементи твору для його пристосування до потреб нової аудиторії. Наприклад, театральні постановки шекспірівських п'єс у Африці, які інтегрують місцеву міфологію.

Вплив глобальних тенденцій на адаптацію є суттєвим:

- Попит на універсальні теми, такі як кохання, боротьба за свободу, екзистенційний вибір, сприяє створенню адаптацій, які легко знаходять міжнародний відгук. Наприклад, кіноадаптації класичних китайських романів, таких як «Троєцарство», акцентують увагу на елементах бойових мистецтв і загальнолюдських цінностях.

Але можуть бути і втрати локального контексту. Адаптації, орієнтовані на глобальну аудиторію, можуть спрощувати чи ігнорувати глибину оригінального тексту. Наприклад, спрощення діалогів і тем у перекладах серії романів «Гаррі Поттер» для ринків, де оригінальний британський гумор є менш зрозумілим.

Крізь культурний вплив літературних адаптацій виділяється і інструмент міжкультурного діалогу. Адаптації, які зберігають баланс між локальними та глобальними елементами, сприяють міжкультурному розумінню і взаємозбагаченню культур. Наприклад, серіал «Відьмак» (адаптація творів Анджея Сапковського) популяризує польську культуру через використання елементів слов'янської міфології.

Чеслав Мілош – «Дар»

<i>Dzień taki szczęśliwy.</i>	<i>День такий щасливий.</i>
<i>Mgła opadła wczesnie, pracowałem w ogrodzie.</i>	<i>Рано спала мла, працював я в саду.</i>

Ризики «глобалізаційного розчинення». Популярність адаптацій може призводити до витіснення оригінальних текстів і сприйняття культури лише через призму адаптованих версій. Наприклад, голлівудські адаптації творів Достоєвського іноді змінюють філософський контекст, спрощуючи твори до рівня кримінальних драм.

Виокремимо перспективи розвитку літературних адаптацій.

1. Використання новітніх і інноваційних технологій.

Новітні інноваційні технології, такі як штучний інтелект, віртуальна реальність і інші, відкривають нові можливості для адаптацій, зокрема в інтерактивних форматах. Наприклад, VR-адаптації класичних романів, що дозволяють глядачам «поринути» у світ твору [22, ст. 45-57].

2. Підтримка локальних авторів.

Міжнародні програми та гранти можуть сприяти створенню адаптацій, які зберігають автентичність і підкреслюють культурну ідентичність. Наприклад, платформи, такі як Netflix, активно підтримують локальних творців, даючи їм можливість представляти свої історії глобальній аудиторії.

Літературні адаптації є важливим засобом популяризації національних культур, водночас вони вимагають уважного підходу до збереження культурної ідентичності. Глобальна популяризація через адаптації створює можливості для міжкультурного діалогу, але також потребує обережності, щоб уникнути спрощень.

Станіслав Лем – «Солярис»

<i>Nigdzie nie było ludzi, z wyjątkiem niego, pozostałych ogarnęła planeta.</i>	<i>Ніде не було людей, крім нього; всіх інших поглинула планета.</i>
---	--

Бруно Шульц – «Цинамонові крамниці»

<i>Miasto było porą snu.</i>	<i>Місто було в часі сну.</i>
------------------------------	-------------------------------

Зясуємо вплив глобальних тенденцій на літературні адаптації і переклади.

У світі, де глобалізація стає домінуючим процесом, літературні адаптації та переклади дедалі більше зазнають впливу сучасних тенденцій. Ці тенденції визначають форми, підходи та стратегічні рішення, що впливають на спосіб трансформації та передачі літературних текстів у різних культурних, соціальних і мовних середовищах.

Зазначимо ключові глобальні тенденції та їх вплив:

1. Цифровізація і технологічний прогрес. Технологічні інновації, зокрема розвиток цифрових платформ, штучного інтелекту та автоматизованих перекладачів, радикально змінюють процес перекладу та адаптації [18, ст. 14-27]:

- Автоматизовані переклади: Онлайн-сервіси, такі як Google Translate, спрощують доступ до текстів, але часто жертвують якістю перекладу, позбавляючи текст культурної специфіки.

- Доступність літератури: Електронні книги та стримінгові платформи для аудіокниг роблять літературні твори доступними для широкої аудиторії, незалежно від географії.

- Імерсивний досвід: У літературних адаптаціях застосовуються технології віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR), що дозволяють глибше занурюватися в сюжет і культурний контекст.

2. Глобалізація культури. Уніфікація культурних практик під впливом глобалізації стимулює адаптацію літератури для універсального розуміння:

- Спрощування складності: Багато адаптацій і перекладів спрощують сюжети, щоб вони були зрозумілишими для міжнародної аудиторії. Наприклад, деякі складні культурні або історичні аспекти оригінального тексту можуть бути адаптовані або опущені [26].

- Інтернаціоналізація контенту: У літературних адаптаціях усе частіше з'являються багатокультурні персонажі чи події, щоб твір мав ширшу привабливість. Наприклад, фільми студії Netflix часто інкорпорують різноманітні етнічні групи для глобального охоплення.

3. Попит на автентичність. У той час як глобалізація сприяє уніфікації,

зростає інтерес до збереження культурної унікальності:

- Розвиток локального контенту: Глядачі шукають твори, які передають справжню культуру та ідентичність. Наприклад, адаптації на кшталт «*Тіні забутих предків*» або переклади творів японської культури, таких як романи Харукі Муракамі, передають автентичність через збереження національного колориту.

- Аутентичні голоси перекладачів: Зростає попит на переклади, виконані носіями мови, щоб забезпечити максимальну точність і відповідність культурному контексту.

4. Соціальні тенденції та інклюзивність. Сучасні соціальні запити на різноманітність, рівність і репрезентацію впливають на вибір творів для перекладу та адаптації:

- Фокус на маргіналізованих групах: Часто перекладаються твори, які висвітлюють досвід меншин або маргіналізованих спільнот. Наприклад, у літературі все більше уваги приділяється африканським авторам, авторам-жінкам.

- Репрезентація в адаптаціях: В адаптаціях часто з'являються персонажі, які відповідають сучасним ідеям інклюзивності, навіть якщо цього не було в оригіналі.

5. Глобальний попит на «легкий» контент. У світі швидкої інформації популярними стають переклади й адаптації творів, які легко сприймаються:

- Адаптація класики в популярні жанри: Літературні класики часто адаптуються в більш динамічних жанрах, наприклад, детективах чи фентезі.

- Скорочення текстів: Для задоволення потреб сучасного читача чи глядача складні твори скорочуються або перетворюються на формати з коротким нарративом (наприклад, міні-серіали чи графічні романи).

6. Вплив культурної дипломатії. Переклади та адаптації стають важливим інструментом м'якої сили для країн, які прагнуть поширити свій культурний вплив:

- Підтримка державних програм: Багато країн фінансують переклади

своєї літератури. Наприклад, Інститут Сервантеса сприяє популяризації іспаномовної літератури у світі.

- Міжнародні літературні фестивалі: Промоція перекладених творів через фестивалі та виставки зміцнює культурні зв'язки між країнами.

Збігнєв Герберт – «Raport z obłogi miasta»

<i>Ocalałem prowadzony na rzeź.</i>	<i>Я вижив, ведений на смерть.</i>
-------------------------------------	------------------------------------

Виклики глобальних тенденцій

1. Загроза уніфікації. Втрата культурної специфіки через спрощення чи глобалізацію контенту може призвести до зникнення унікальності літературного твору.

2. Залежність від ринку. Перекладаються та адаптуються здебільшого твори, які мають потенціал комерційного успіху, що залишає поза увагою менш популярні, але значущі тексти.

3. Дисбаланс культурного впливу. Культури з потужними медійними інструментами (наприклад, США) домінують на світовій арені, що ускладнює доступ менш відомих культур до глобальної аудиторії.

Юліуш Словацький – «Мазена»

<i>Bo król był w podeszłym wieku, więc i powolny...</i>	<i>Бо був король у літах похилих, тож і повільний...</i>
---	--

Глобальні тенденції суттєво змінюють підхід до літературних перекладів і адаптацій, поєднуючи універсальність із прагненням до збереження унікальності. Вони створюють нові можливості для популяризації літератури, але водночас вимагають балансу між комерційною привабливістю та культурною автентичністю. Успішна адаптація чи переклад, зважаючи на ці тенденції, стає не лише творчим, а й стратегічним процесом, який сприяє формуванню глобального культурного діалогу

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній магістерській роботі ми досліджували роль літературних адаптацій і перекладів у процесі культурного обміну між різними націями та епохами. Тут ми зазначали, що літературна адаптація й переклад розглядаються як засоби трансформації текстів, що дозволяють не лише передати зміст і стиль оригіналу, а й інтегрувати його в інший культурний контекст. Особливу увагу ми приділили ретельному аналізу літературних адаптацій та перекладів, і довели їх суттєвий вплив на тексти, і що вони змінюють змістовність цих текстів, збагачують культурну взаємодію, формують нові жанрові тенденції та впливають на розвиток мов.

Наші дослідження охопили такі основні аспекти, як:

- визначення ролі перекладів у збереженні і поширенні культурної спадщини (наприклад, переклади античної літератури в епоху Відродження);
- провели аналіз адаптації текстів для іншої аудиторії, що враховують мовні, історичні та соціальні особливості нової культури (наприклад, адаптація шекспірівських п'єс у кінематографі);
- вияснили вплив перекладів на літературні процеси в приймаючій культурі, зокрема створення гібридних жанрів або трансформація естетичних канонів.

У роботі також ми проаналізували складнощі, які виникають під час перекладу, зокрема вивели питання пошуку еквівалентності текстів на новий рівень, збереження авторської інтенції, культурних реалій та ідіоматичності. Надали нові рекомендації щодо здійснення адаптивних методів перекладів враховуючи культурні контексти. Окремий розділ присвячений нами сучасним практикам перекладу й адаптації, які враховують глобалізацію та зростаючу роль мультимедійних форматів (наприклад, екранізації).

Наше дослідження дозволяє зробити висновок, що літературні адаптації та переклади є не лише механізмами передачі інформації, але й потужними інструментами культурного впливу, які сприяють взаємозбагаченню націй і епох, а також підтримують динамічний розвиток літератури й культури в

глобальному контексті.

Літературна адаптація є багатограним явищем, яке поєднує літературу з іншими формами мистецтва. Вона слугує містком між класичними текстами й сучасною культурою, забезпечуючи їхнє довголіття та релевантність. Розуміння механізмів адаптації є важливим не лише для літературознавців, а й для митців, які працюють у різних медіа.

Теорія перекладу охоплює широкий спектр підходів і моделей, які розглядати переклад як міждисциплінарний процес. Залежно від цілей і жанру тексту перекладач має вибрати найбільш відповідний підхід, враховуючи мовні, культурні та прагматичні особливості. Сучасні моделі все частіше інтегрують технології та міждисциплінарні підходи, що робить переклад більш ефективним і точним.

Нами доведено, що переклад і адаптація є важливими інструментами формування міжкультурного діалогу. Вони сприяють розумінню та взаємозбагаченню культур, створюючи умови для інтеграції та співпраці у глобальному суспільстві. У сучасному світі, де комунікація між культурами є невід'ємною складовою, перекладачі стають культурними медіаторами, що забезпечують порозуміння на рівні мов, цінностей і світоглядів.

Також нами узагальнено пояснення, що переклад і адаптація є ключовими інструментами міжкультурного діалогу, що сприяють взаєморозумінню, інтеграції та збагаченню різних культур. У сучасному світі, де глобалізація та локалізація взаємодоповнюють одна одну, роль перекладачів і адаптаторів зростає, вимагаючи від них високого професіоналізму, глибокого знання культур і здатності до творчого мислення. Ці процеси формують нові можливості для співпраці, розвитку та порозуміння між народами.

Переклад літературних творів – це не лише лінгвістичний процес, а й культурне завдання, яке вимагає уважного ставлення до культурних особливостей, традицій і реалій. Перекладач, намагаючись зберегти не лише точність, але й емоційну насиченість оригінального твору, має враховувати

багато факторів: мовні бар'єри, соціокультурні відмінності, специфіку гумору і символіки. Успішний переклад має не лише точно передавати зміст, але й зберігати культурний контекст, забезпечуючи зрозумілість і прийнятність для нової аудиторії.

З'ясовано, що адаптація є складним і багатогранним процесом, який дозволяє відобразити національний менталітет, зберігаючи при цьому доступність і прийнятність для інших культур. Вона виконує важливу роль у передачі культурних цінностей, у збереженні національної ідентичності і у трансформації культурних традицій. Чи то через літературні переклади, чи через кінематографічні адаптації, процес адаптації виявляється потужним інструментом культурного діалогу, що дозволяє народам краще розуміти одне одного, зберігаючи свою унікальність. Кінематографічні адаптації мають суттєвий вплив на сприйняття оригінальних літературних творів, виступаючи як інструмент популяризації літератури, з одного боку, та переосмислення культурної спадщини – з іншого. Вони збагачують сприйняття текстів новими візуальними та емоційними аспектами, проте водночас можуть спрощувати або змінювати оригінальну ідею. Збереження балансу між вірністю оригіналу та творчим підходом є ключовим викликом для адаптацій у сучасному світі.

Роз'яснено, що трансформації літературних творів у різних культурних контекстах є важливим етапом у процесі адаптації, що дозволяє зберігати основні ідеї та цінності оригіналу, при цьому враховуючи особливості нової культурної аудиторії. Це може включати зміну мови, стилю, структури та соціальних реалій, що, в свою чергу, відкриває нові шляхи для культурного діалогу між народами. Літературні твори, незалежно від їхніх коренів, можуть стати універсальними через адаптацію, що дозволяє створювати нові форми мистецтва, які знайомлять нас з іншими культурами та розширюють межі традиційного літературного досвіду.

Літературні переклади є потужним інструментом популяризації культурної спадщини, оскільки вони забезпечують доступ до літературних

здобутків різних народів, сприяють збереженню національних традицій і формують умови для міжкультурного діалогу. Водночас процес перекладу стикається з багатьма викликами, що вимагають високого рівня професіоналізму, творчого підходу та культурної обізнаності. У майбутньому розвиток технологій і посилення уваги до автентичності перекладів сприятимуть збагаченню світової культури та інтеграції національних спадків у глобальний контекст

Доведена взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях відображає складний процес трансформації культурного надбання в умовах глобалізації. Успіх адаптацій залежить від здатності зберегти автентичність твору, одночасно враховуючи універсальні цінності та інтереси глобальної аудиторії. Таким чином, літературні адаптації виступають не лише як спосіб популяризації окремих творів, але й як інструмент міжкультурного діалогу, що сприяє збереженню і розвитку світової культурної спадщини. Взаємодія локальних і глобальних тенденцій у літературних адаптаціях та перекладах є складним і багатогранним процесом, який відображає глобалізацію культури. Збереження локальної ідентичності, поряд із адаптацією до глобальних стандартів, створює нові можливості для культурного діалогу, збагачуючи літературний і мистецький простір. Літературні адаптації та переклади, будучи засобом міжкультурного обміну, сприяють взаєморозумінню між культурами, підтримуючи баланс між локальним і глобальним.

Проаналізовано, що літературні адаптації є важливим інструментом популяризації локальних традицій у глобальному контексті. Їхній успіх залежить від здатності зберегти баланс між автентичністю та універсальністю, сприяючи взаємозбагаченню локальних культур і глобальної аудиторії. У майбутньому літературні адаптації можуть стати ключовим механізмом для підтримки культурного діалогу в умовах глобалізації.

Також літературні адаптації є важливим засобом популяризації

національних культур, водночас вони вимагають уважного підходу до збереження культурної ідентичності. Глобальна популяризація через адаптації створює можливості для міжкультурного діалогу, але також потребує обережності, щоб уникнути спрощень

Доведено, що літературний переклад не лише знайомить читачів з іншими культурами, але й сприяє взаємному збагаченню літературних традицій. Це творчий процес, у якому перекладач стає посередником між культурами, дбаючи про те, щоб автентичність тексту і його емоційний заряд збереглися для нової аудиторії. Успішний переклад здатний не лише популяризувати національну літературу, а й зміцнити культурні зв'язки між народами.

Зазначено, що кінематографічна адаптація є важливим інструментом культурного та мистецького розвитку, який поєднує різні форми творчості, роблячи твори доступними для ширшої аудиторії. Це не лише трансформація тексту в інший формат, але й глибоке осмислення оригінального матеріалу, що відкриває перед глядачем нові грані художнього світу.

Отже, літературні переклади та адаптації мають величезне значення для популяризації культурної ідентичності та збереження її у глобальному світі. Вони створюють міст між народами, сприяють взаєморозумінню, розширюють уявлення про світову культурну спадщину та збагачують глобальний культурний дискурс. Успішна адаптація чи переклад не лише розкриває багатство певної культури, а й інтегрує її у світовий контекст, зберігаючи при цьому її унікальність.

Глобальні тенденції суттєво змінюють підхід до літературних перекладів і адаптацій, поєднуючи універсальність із прагненням до збереження унікальності. Вони створюють нові можливості для популяризації літератури, але водночас вимагають балансу між комерційною привабливістю та культурною автентичністю. Успішна адаптація чи переклад, зважаючи на ці тенденції, стає не лише творчим, а й стратегічним процесом, який сприяє формуванню глобального культурного діалогу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Адаптація тексту // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/> Адаптація тексту (дата звернення: 25.11.2024).
2. Ананко Т. Р. Прагматична адаптація у перекладі художніх творів. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2012. Вип. 25. С. 3-4
3. Ананьян Е.Л. Концепція перекладацької еквівалентності у теорії перекладу. *Методологія та історіографія мовознавства: матеріали наук.-практ. конф. (Слов'янськ, 25-26 жовтня 2018 р.)* Слов'янськ, 2018. С. 7-10.
4. Башук Н. П. Еквівалентність та адекватність перекладу науковотехнічних текстів. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*, 2017. Кн. 1. С. 122-126. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2017_1_27 (дата звернення: 04.06.2024)
5. Бевз Н. В. Переклад як культурний феномен: герменевтико-комунікативний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» . Харків, 2010. 20 с.
6. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
7. Вермеєр Г. Скопос-теорія перекладу (фрагмент) . Протей : переклад. альм. / Нар. укр. акад. ; ред. кол. : О. А. Кальниченко (голов. ред.) та ін. Х. : НУА, 2009. С. 293–319.
8. Гільєнко О. В. Загальна та спеціальна теорія перекладу. Київ : Логос, 2012.
9. Герасименко, О. О. Прагматичний аспект перекладу інформаційного тексту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. Острог, 2018. С.43, 36-39.
10. Головка І. М. Фрагментарний переклад в системі перекладацької діяльності: теорія та практика. *Мовознавство та літературознавство*, 2019. № 4. С. 62-75.

11. Головня А.В. Способи передачі культурного компонента порівняння при перекладі художньої прози Редьярда Кіплінга. *Нова філологія : Збірник наукових праць*. Запоріжжя : ЗНУ, 2011. № 45. С. 180-183.
12. Голубенко Н.І. Когнітивні особливості перекладу художнього тексту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія», 2019. Вип. 38. С. 134-137.
13. Гончар В. П. Адаптація текстів під фрагментарний переклад: динаміка та тенденції. *Сучасна філологія*, 2020. № 3 С. 67-80.
14. Гончаренко С. П. Взаємодія фрагментарного перекладу з різними жанровими структурами: аспекти лінгвокультурології.» *Мовознавство та літературознавство*, 2017. № 4. С. 82-95.
15. Гордієнко О. Теорія перекладу: навчальний посібник. Київ : Логос, 2016. 304 с.
16. Горда В.В. Художній переклад та проблеми адекватності перекладу. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму (14 травня 2021 р., Івано-Франківськ)*. Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2021. 388 с
17. Гофман І. С. Основи теорії та практики перекладу. Київ: ВЦ «Логос». 2006. 276 с.
18. Гриценко Н. П. Комунікативні виміри фрагментарного перекладу в інтернет-дискурсі. *Мовознавство та літературознавство*. 2018. № 3. С. 14- 27.
19. Гриценко Т. П. Прозові жанри та їхні адаптації під фрагментарний переклад: аналіз сучасних тенденцій. *Мовознавство та літературознавство*, 2018. № 3. С. 122-136
20. Гудманян А. Г. Відтворення власних назв у перекладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство».. Київ, 2000. 40 с.
21. Данилевська Л. І. Інтерактивні методи викладання фрагментарного перекладу: педагогічний аспект. *Мовознавство та літературознавство*,

2017. № 1. С. 71-84.

22. Демченко О. В. Інновації у сучасних жанрах перекладу в українському літературному дискурсі. *Сучасна філологія*, 2016. № 1. С. 45-57.

23. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми : монографія. Херсон : МП «Норд», 2006. 378 с.

24. «Енциклопедія Сучасної України (англ. The Encyclopedia of Modern Ukraine) – багатотомне науково-енциклопедичне видання Інституту енциклопедичних досліджень НАН України.

25. Жуков М. С. Фрагментарний переклад в системі перекладацької діяльності: теоретичні аспекти. *Мовознавство та літературознавство*, 2016. № 4. С. 96-110.

26. Журавель Т.В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія», 2015. №19. С. 148-150

27. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української поезії). Львів, 1989. 327 с.

28. Зорівчак Р. П. Український художній переклад і буття нації. Спроба історико-літературного осмислення . *Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики (1914–1939): бібліогр. покажч. / за заг. ред. О. Лучук, Т. Лучука ; наук. ред. Р. Зорівчак ; ред. кол. : Б. Якимович (голова) та ін. Львів : ВЦ ЛНУ імені І. Франка, 2003. С. 5–16.*

29. Зорівчак Р. П. Український художній переклад як націєтворчий чинник . *Зарубіжна література*, 2007. Квіт. (Чис. 14). С. 1–5.

30. Іванова А. Г. Експериментальні підходи до фрагментарного перекладу в українському перекладознавстві. *Перекладознавство*, 2016. № 1. С. 118-130.

31. Ігнатенко С. Ю. Специфіка перекладу прозових жанрів у фрагментарній формі: аспекти ефективності. *Літературознавчі обрії*, 2018. № 1. С. 56-69.

32. Іщенко О. В. Специфіка перекладу жанрових аспектів у фрагментарній формі. *Мовознавство та літературознавство*, 2019. № 1. С.30-42

33. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу: підручник для ВНЗ. Нова Книга, 2006. 245 с.
34. Ковальова, Н. О. (2019). Прагматичний аспект перекладу художнього тексту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна, 54, 20-23
35. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу : монографія. Київ : Вид.- полігр. центр «Київський університет», 2004. 522 с.
36. Коптілов В. Першотвір і переклад (Роздуми і спостереження). Київ : Дніпро, 1972. 215 с.
37. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
38. Корнієнко В. Чи здолають перекладачі Керролів Еверест. Осіння ластівка. Вибране. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2010. С. 210–216.
39. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова книга, 2003. 448 с.
40. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
41. Косів Г. Віра Річ. Творчий портрет перекладача . Львів : Піраміда, 2011. 264 с
42. Костенко Н., Ручки А. Медіа. Демократія. Культура /За ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ : Інститут соціології НАН України, 2008.
43. Кравчук Т. М. Інноваційні технології в контексті фрагментарного перекладу: методичний аспект. *Мовознавство та літературознавство*, 2019. № 4. С. 112-125.
44. Краснова Л. Основи теорії перекладу: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія». 2005.
45. Кузнецов Д. Ю. Вплив інтерактивності на фрагментарний переклад: аспекти та можливості. *Сучасна філологія*, 2018. № 3. С. 78-91.
46. Кулікова А.Є. Дублювання як один з основних видів

аудіовізуального перекладу: недоліки та переваги. *Мова і культура: матеріали міжнар. науч.-практ. конф. м. Одеса, 2010 р. С. 7. URL : <https://sworld.education/index.php/component/content/article/72-linguistics-andforeign-languages-in-the-world-today/932-kulkova-a>* (дата звернення: 04.06.2024)

47. Культуромовне буття художнього твору як перекладознавча проблема : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / А. О. Пермінова. Київ, 2008. – 19 с.

48. Кундзіч О. Творчі проблеми перекладу. Київ : Дніпро, 1973. 264 с.

49. Левченко І. В. Взаємодія інтерактивності та фрагментарного перекладу : досвід та реалії. *Сучасна філологія*, 2019. № 1. С. 103-117.

50. Лисенко І. М. Адаптація текстів під фрагментарний переклад: теорія та практика. *Літературознавчі обрії*, 2017. № 4. С. 88-102.

51. Літературна енциклопедія. (авт.-уклад. Ю.І. Ковалів). Київ : ВЦ «Академія», 2007. У 2 т. Т.2. 608 с.

52. Малик Т.В., Грицик Г.О., Малик Л.Б. Переклад науково-технічних текстів як один із важливих елементів навчання іноземної мови за професійним спрямуванням *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал*. Одеса, 2021. Випуск 40. С.164-168

53. Малик Л.Б., Малик Т.В., Малик В.Я, Мацькович М.Р. Літературні адаптації і переклади в контексті культурного впливу : “*Current trends in scientific research development* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції ” (12-14.12.2024, Бостон, США, 2014, С.56-63

54. Майданік М. Г. Теорія перекладу: навчальний посібник. Київ : Знання, 2012.

55. Мамрак А.В. Вступ до теорії перекладу. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 467 с.

56. Межжеріна Г. Трансформація мовних одиниць при перекладі з іноземної. *Південний архів: Серія «Філологічні науки»*. Херсон, 2002. Вип. 16. С. 35–39.

57. Мирошниченко В. В. Про коефіцієнт експресії та імпресії у текстовому перекладі. *Другі Каразінські читання: Два століття Харківської лінгвістичної школи* : всеукр. наук. конф., 5 лютого 2003 г. : тези доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2003. С. 88–89.
58. Мірам Г.Е., Дайненко В.В., Тарануха Л.А. Основи перекладу. Київ : Ельга Ніка-Центр, 2003. 240 с.
59. Монастирецька Г. Креативність як лінгвістичний феномен. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць (укл. Анатолій Загнітко (наук. ред.)). Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 17. С. 39–44.
60. Некряч Т. Є. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів : навчальний посібник для студентів перекладацьких факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова Книга, 2008. 200 с.
61. Ніколаєва І. Основи теорії перекладу. Київ: КМ Академія, 2018. С.54-61.
62. Новикова М. Перекладач і класика (про форми і межі перекладацької інтерпретації). «*Хай слово мовлено інакше...*» : статті з теорії, критики та історії худож. перекладу / [упоряд. В. Коптілов]. Київ : Дніпро, 1982. С. 40–51.
63. Ожогина, Е. П. (2007). Культурні аспекти перекладу: Монографія. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова.
64. Орехова О.І. Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*, 2013. Кн. 3. С. 164–170.
65. Павлова О. С. Теорія та практика перекладу: підручник. Львів: Новий світ-2000, 2013. 424 с.
66. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навчальний посібник. Львів : ВФ Афіша, 2006. 416 с.
67. Пахомова, Л. Професійна етика та етика перекладу. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 243 с.
68. Полякова А. С. Лінгвістична архітектура фрагментарного перекладу:

теоретичні підходи та практичні виклики. *Перекладознавство*. Львів, 2020. № 1. С. 40-52.

69. Потреба Н. А. Лінгвокультурна адаптація художнього тексту. *Філологічні трактати*, 2012. Т. 4, № 2. С. 78-81

URL : [http://nbuv.gov.ua /UJRN/Filtr_2012_4_2_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2012_4_2_15) (дата звернення: 17.11.2024)

70. Поліщук О. П. Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс : монографія. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2007. 208 с.

71. Потапова А. Є. Дитяча література: підходи та критерії перекладу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2010. № 49. С.193–197.

72. Радченко, Л. І. Переклад як культурний феномен: Монографія. Житомир: Видавець Андрій О. В, 2013. 34 с.

73. Радчук В. Перекладність в динаміці. *Філологія і культура* : зб. наук. пр. Київ, 1996. С. 35–40.

74. Радчук В. Забобон неперекладності (Чи під силу мові Тараса переклад цитат?). *Всесвіт*, 2000. № 1–2. С. 166–170.

75. Радчук В. Д. Функції перекладу. *Всесвіт*, 2006. № 11–12. С. 149–159.
URL : http://vsesvitjournal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=239&Itemid=41
(дата звернення: 17.11.2024)

76. Ребрій О. В. Мовна мода та міжмовні паралелі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2002. № 567. С. 95–101.

77. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

78. Ребрій О. В. Дискурсивний напрямок досліджень у сучасному перекладознавстві . *Вчені записки ХГУ «НУА»*. Харків : НУА, 2006(а). Т. XII. С. 591–599.

79. Ребрій О. В. Переклад okazіonalіzmів як лінгвістична проблема. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2006(б). № 741. С. 179–183.

80. Ребрій О. В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009(а). № 848. С. 215–220.
81. Ребрій О. В. Психолінгвістичний аналіз перекладу лексичного нонсенсу. *Нова філологія* : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2009(в). № 33. С. 188–194.
82. Ребрій О. В. Евристичний підхід до прийняття рішень в перекладі. *Філологічні трактати* : наук. журнал. Суми : СумДУ, 2010(б). Т. 2, № 1. С. 137–143.
83. Ребрій О. В. Когнітивна модель перекладацького семіозису. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2010(в). № 928. С. 213–219.
84. Ребрій О. В. «Образ перекладача» VS «образ автора»: взаємодія чи протидія? *Вісник Житомирського державного університету*. Житомир : ЖДУ імені І. Франка, 2011(а). Вип. 56. С. 170–174.
85. Ребрій О. В. Філософське осмислення творчої природи перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. : Лінгвістика. Херсон : ХДУ, 2011(в). Вип. 14. С. 286–291.
86. Ребрій О. В. Творчі виміри перекладу дитячої літератури. *Філологічні трактати* : наук. журнал. Суми : СумДУ, 2012(б). Т. 4, № 2. С. 89–94.
87. Рильський М. Мистецтво перекладу. Київ, 1975. 344 с.
88. Савенець А. Герменевтичний контекст перекладознавства [Електронний ресурс]. *Rocznik Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów*. Lublin, 2003. S. 50–58. URL : <http://www.theomniguilid.com/content/view/176/1/> (дата звернення: 25.11.2024)
89. Савченко О. О. Інноваційні технології в контексті фрагментарного перекладу. *Сучасна філологія*, 2020. № 4. С. 94-107.
90. Сидоренко Л. П. Адаптація культурних кодів у фрагментарному перекладі медіа-текстів: приклади та аналіз. *Мовознавство та*

літературознавство, 2017. № 3. С. 91-104.

91. Скляренко І. С. Теорія перекладу: підручник для студентів іноземних мов. Київ: КНЛУ, 2001

92. Сорока Ю.Г. Соціологія культури : навчально-методичний посібник. Х. : ХНУ імені *В.Н.Каразіна*, 2002. С. 116-121.

93. Соколова Т. В. Адаптація культурних кодів у фрагментарному перекладі медіа-текстів: виклики та перспективи. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Перекладознавство*, Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 3. С. 72-86.

94. Соловійова Н. М. Лінгвістична архітектура фрагментарного перекладу: сучасні тенденції та перспективи. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Перекладознавство*, Київ : Видавничий дім «Гельветика». 2019. № 2. С. 88-101

95. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. К. : Факт-Наш час, 2006. 344 с.

96. Хлопек А.Б., Мацькович М.Р., Малик Л.Б., Професійна компетентність як базовий компонент професійної культури майбутніх фахівців – студентів технічних фахових коледжів. *Нафта і газ. Наука – освіта – виробництво: шляхи інтеграції та інноваційного розвитку*. Збірник наукових матеріалів VII Всеукраїнської науково-технічної конференції (м.Дрогобич, 27 травня 2022р.). Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2022. 225 с.

97. Хлопек А.Б., Малик Л.Б. Вивчення іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування учасників міжнародної співпраці. *Нафта і газ. Наука – освіта – виробництво: шляхи інтеграції та інноваційного розвитку: матеріали всеукраїнської науково-технічної конференції* (м.Дрогобич, 28-29 травня 2019р.). Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С.118-126.

98. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 1998. 205 с

99. Чала Ю. П. Реалія і культурно маркований знак: термінологічні аспекти перекладознавства. *Наукові записки Кіровоградського державного*

педагогічного університету імені В. Винниченка. Кіровоград : ТОВ «ІмексЛТД», 2010. Вип. 89 (1). С. 122–126.

100. Чередниченко О. І. Функції перекладу у сучасному світі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2006. № 725. С. 162–165.

101. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К. : Либідь, 2007. 248 с.

102. Швець І. Теорія перекладу: навч. посібник. Київ: КДЛУ, 2004. 50 с.

103. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*, 2013. Книга 1. С. 164-168

104. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу. *Перекладацькі інновації: V всеукр. студент. наук.-практ. конф.* (Суми, 12-13 березня 2015 р.). Суми: СумДУ, 2015. С. 141-143.

105. Яблочнікова В.О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2019. Вип. 38. С. 177-179

106. Bassnett S., Lefevere A. *Constructing Cultures: Essays on Literary Translation*. Clevedon : Multilingual Matters, 1998. 143 p.

107. Baker M., Saldanha G. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Routledge, 2009. 704 p.

108. Benjamin W. The Task of the Translator. An introduction to the translation of Baudelaire's *Tableaux Parisiens*. *The Translation Studies Reader* ; [Ed. by L. Venuti]. L., N.Y. : Routledge, 2000. P. 148–159.

109. Berman A. Translation and the trials of the foreign. URL: https://nanopdf.com/download/full-text-5ad3f8624d57f_pdf (дата звернення: 17.11.2024)

110. Bernardini S. Using Think-Aloud Protocols to investigate the translation process: methodological aspects. *Target*, 2001. Vol. 13, Issue 2. P. 241– 63.

111. Dzierżanowska H. *Przekład teksów nieliterackich*. Warszawa, 1990.

112. Gałyga D., *Jak to łatwo powiedzieć Universitas*, Kraków, 2011, s.238.

113. Gębał P. *Od słowa do słowa toczy się rozmowa* Universitas, Kraków, 2012, s.204.
114. Guziuk-Świca B., Przechodzka G., Ciesielska-Musameh R. *Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego z płytą CD.* Wydawnictwo UMCS. Lublin, 2016.
115. Grucza Sambor, Marchwiński Adam, Płużyczka Monika. *Translatoryka. Koncepcje – Modele – Analizy.* URL: <https://portal.uw.edu.pl/documents/7732735/0/SN+7.+Sambor+Grucza%2C%20Adam+Marchi%C5%84ski%2C%20Monika+P%C5%82uzyczka+%28red.%29%20-+Translatoryka.+Koncepcje+-+Modele+-+Analizy.pdf> (дата звернення: 04.06.2024)
116. Halan W. *Słownik terminów informatycznych ukraińsko-polski i polskoukraiński.* Warszawa, 2008.
117. Hermans T. *The Manipulation of Literature. Studies in Literary Translation.* London : Croom Helm, 1985. 254 p.
118. Lefevere A. *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame.* London : Routledge, 1992. 176 p.
119. Lipińska, E. Dąbmska E., *Kiedyś wrócisz tu* Kraków, 2013. s. 7.
120. Newmark P. *A Textbook of Translation.* London : Prentice Hall, 1988. 292 p.
121. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies.* ed. by M. Baker, assisted by Kirsten Malmkjær. London : Routledge, 2001. 691 p.
122. House J. Text and context in translation. *Journal of Pragmatics*, 2006. Vol. 38. P. 338–358.
123. Nord C. Proper Names in Translations for Children: Alice in Wonderland as a Case in Point. *Meta: Translators' Journal*, 2003. Vol. 48, № 1–2. P. 182–196.
124. Peńkoś Jerzy. *Podstawy przekładoznawstwa.* Kraków: Zakamycze, 2003. 494 s.
125. Toury G. The nature and Role of Norms in Literary Translation. *Literature and Translation: New Perspectives in Literary Studies.* Leuven : Acco,

1995. P. 83–100.

126. Venuti L. Strategies of translation. Encyclopedia of translation studies. L., N.Y. : Routledge, 2001. P. 240–244.

127. Wills W. Translation Studies – The State of the Art. *Meta: Translators' Journal*, 2004. Vol. 49, № 4. P. 777–785.

.